

ZARZĄD
Województwa Opolskiego

STRATEGIA ROZWOJU **Województwa Opolskiego**

OPOLSKIE 2030 **PROJEKT**

STRATEGIA ROZWOJU
Województwa Opolskiego

OPOLSKIE 2030
PROJEKT

Opole, listopad 2020

Opracowano pod kierunkiem

Zarządu Województwa Opolskiego w składzie:

Andrzej Buła – Marszałek Województwa Opolskiego

Roman Kolek – Wicemarszałek Województwa Opolskiego

Zbigniew Kubalańca – Wicemarszałek Województwa Opolskiego

Szymon Ogłaza – Członek Zarządu Województwa Opolskiego

Antoni Konopka – Członek Zarządu Województwa Opolskiego od 1.06.2020 roku

Stanisław Rakoczy – Członek Zarządu Województwa Opolskiego do 31.05.2020 roku

Stanisław Mazur – Skarbnik Województwa Opolskiego

i przy wsparciu eksperckim

dr hab. Wojciecha Dziemianowicza, prof. UW,

głównego doradcy naukowego współpracującego z Magdaleną Cybulską

oraz

naukowej konsultanci tematycznej

prof. zw. dr hab. Jacka Szlachty i prof. zw. dr hab. Krystiana Heffnera

Koordinacja prac, opracowanie merytoryczne i redakcja dokumentu:

Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego w Opolu

Szanowni Państwo,

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego 2030, którą trzymacie Państwo w rękach, jest niezwykle ważna po to, by efektywnie i z korzyścią dla mieszkańców zarządzać regionem. To połączenie marzeń o naszej małej ojczyźnie, wyobrażeń o jej przyszłości z wiedzą i doświadczeniem wielu wspaniałych osób, które pracowały nad tym, by opracować taką strategię, która pomoże te marzenia zrealizować.

Podczas wielu spotkań i we współpracy z setkami osób, członków grup doradczych – przedstawicieli różnych środowisk, liderów społeczności lokalnych i zawodowych – żywo dyskutowaliśmy o tym, jak powinien wyglądać nasz region za dziesięć lat, jak go sobie wyobrażamy, w jakim województwie chcielibyśmy żyć i pracować.

Niepewność przyszłości, jaka towarzyszyła nam w minionym roku oraz w ostatnich miesiącach, zapewne szybko nie zniknie. Do trudno przewidywalnych zjawisk w przestrzeni społeczno-gospodarczej dołączyła perspektywa życia w cieniu pandemii. Musimy się z tym pogodzić, ale przede wszystkim umieć jak najlepiej się do nowych warunków zaadaptować.

Dlatego myśląc o dalszym rozwoju regionu zwracamy uwagę na szeroko pojmowane bezpieczeństwo – od poczucia stabilizacji w życiu zawodowym, przez łatwy i szybki dostęp do usług zdrowotnych, po prawo do oddychania czystym powietrzem. Stawiamy na dalszą poprawę edukacji, coraz większą konkurencyjność przedsiębiorstw zapewniających dobre warunki pracy oraz nowoczesne usługi. Koncentrujemy się na tym, co wspólnie uznaliśmy za najistotniejsze dla zapewnienia dobrej jakości życia w regionie.

W realizacji tych zamierzeń nadal będziemy korzystać z funduszy unijnych. Jednak wobec zmieniającej się sytuacji i warunków ekonomicznych, musimy w większym stopniu niż do tej pory liczyć na siebie i mobilizować wewnętrzne zasoby: krajowe, regionalne, lokalne, a także prywatne.

Jak zamierzamy to zrobić? Przede wszystkim razem: z samorządowcami, przedsiębiorcami, politykami, naukowcami czy studentami, których ze wszystkich sił postaramy się zatrzymać w regionie. Chcemy zaangażować do współpracy każdego, komu zależy na rozwoju regionu, kto wiąże z nim przyszłość swoją i swojej rodziny.

Cieszę się, że nad opracowaniem strategii pracowaliśmy razem i możemy dziś mówić, że to nasza wspólna strategia – bo przecież samorząd to wspólnota mieszkańców województwa. Przekazując ją Państwu, serdecznie dziękuję wszystkim osobom zaangażowanym w jej przygotowanie. Wszystkich zaś zachęcam do wspólnego podążania wyznaczoną w niej drogą.

Andrzej Buła

Marszałek Województwa Opolskiego

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	3
WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE W 2030 ROKU – WIZJA ROZWOJU	7
OPOLSKIE 2020 – WNIOSKI Z DIAGNOZY	8
WYMIARY ANALIZY	9
WYZWANIA ROZWOJOWE	9
HORYZONTALNE DETERMINANTY ROZWOJU	9
SPOŁECZEŃSTWO – KLUCZOWE CECHY WOJEWÓDZTWA	11
Przestrzeń wiedzy	11
Przestrzeń usług	11
Wyzwania w WYMIARZE społeczeństwo	12
ŚRODOWISKO – KLUCZOWE CECHY WOJEWÓDZTWA	13
Przestrzeń zamieszkania	13
Przestrzeń wypoczynku	13
Wyzwania w WYMIARZE środowisko	14
GOSPODARKA – KLUCZOWE CECHY WOJEWÓDZTWA	15
Przestrzeń Inwestycji	15
Przestrzeń Innowacji	15
Wyzwania w WYMIARZE gospodarka	16
KLUCZOWE UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	17
Trendy światowe	17
Polityki europejskie	17
Polityki krajowe	18
Wyzwania związane z uwarunkowaniami zewnętrznymi	20
ANALIZA SWOT	22
ZAŁOŻENIA ANALIZY SWOT	22
WYNIKI ANALIZY SWOT	22
SCENARIUSZE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DO 2030 ROKU	26
ANALIZA TOWS/SWOT	26
TRZY SCENARIUSZE ROZWOJU	27
Scenariusz „Dynamicznego rozwoju”	27
Scenariusz „Unikania zapaści”	29
Scenariusz „Ograniczonych środków publicznych”	30
POLITYKA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	32

CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ SRWO 2030	33
CELE STRATEGICZNE	33
Cel strategiczny 1: Człowiek i relacje – Mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	33
Cel strategiczny 2: Środowisko i rozwój – Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi	34
Cel strategiczny 3: Silna gospodarka – Gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu	35
CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	35
Trwałe więzi społeczne	36
Wykwalifikowani mieszkańcy	37
Rozwinięte i dostępne usługi	38
Bezpieczny region	38
Opolskie zeroemisyjne	38
Przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami	39
Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe	39
Gospodarka otwarta na współpracę	40
Silne branże	40
Region dostępny komunikacyjnie	40
Ceniona marka regionu	41
SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO Z KRAJOWYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	42
SPECJALIZACJA WOJEWÓDZTWA	45
TERYTORYALNY WYMIAR STRATEGII	46
MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ	46
OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI	48
CELE I REKOMENDACJE POLITYKI PRZESTRZENNEJ W OBSZARACH STRATEGICZNEJ INTERWENCJI	51
SYSTEM REALIZACJI SRWO 2030	57
ZASADY REALIZACJI	57
SYSTEM REALIZACJI	58
PODMIOTY REALIZACJI	60
INSTRUMENTY REALIZACJI	60
FINANSOWANIE REALIZACJI	62
MONITORING I EWALUACJA	65
Założenia	65
Wskaźniki realizacji Strategii	68
PROCES TWORZENIA STRATEGII	71
LISTA OSÓB ZAANGAŻOWANYCH W PROCES TWORZENIA STRATEGII	74
LITERATURA	77

SKRÓTY UŻYTE W DOKUMENCIE

Skrót	Rozwinięcie
B+R	Badania i Rozwój
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFMR	Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FS	Fundusz Spójności
FST	Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji
FUE	Fundusze Unii Europejskiej dla Opolskiego na lata 2021-2027
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IOB	Instytucje otoczenia biznesu
JCWP	Jednolita część wód powierzchniowych
JST	Jednostki samorządu terytorialnego
ICT	Technologie Informacyjno-Telekomunikacyjne (ang. Information and Communication Technologies)
IIT	Inne Instrumenty Terytorialne
KE	Komisja Europejska
KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
MŚP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
NGO	organizacje pozarządowe (ang. non-governmental organization)
ORFR	Opolski Regionalny Fundusz Rozwoju
OSI	Obszary Strategicznej Interwencji
OZE	Odnawialne Źródła Energii
REGON	Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej
RPO WO 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego
RRF	Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności
RSI WO 2020	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego 2020
RSI WO 2027	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do 2027 projekt
SMART	akronim od słów ang. Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound oznaczający, że cele powinny być: specyficzne, mierzalne, osiągalne, istotne i określone w czasie
SWOT	Mocne Strony, Słabe Strony, Szanse, Zagrożenia (ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
PKB	Produkt Krajowy Brutto
TOWS	akronim SWOT
SRWO 2030	Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego Opolskie 2030
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SSE	Specjalna Strefa Ekonomiczna
SWO	Samorząd Województwa Opolskiego
UE	Unia Europejska
UKE	Urząd Kontroli Elektronicznej
UP	Umowa Partnerstwa
WSJO	Wojewódzkie Samorządowe Jednostki Organizacyjne
ZWO	Zarząd Województwa Opolskiego

Opolskie w 2030 roku, to region cenionej jakości życia wynikającej z unikalnego i uniwersalnego łączenia różnorodności: dynamiki i równowagi, nowoczesności i tradycji oraz otwartości i integracji.

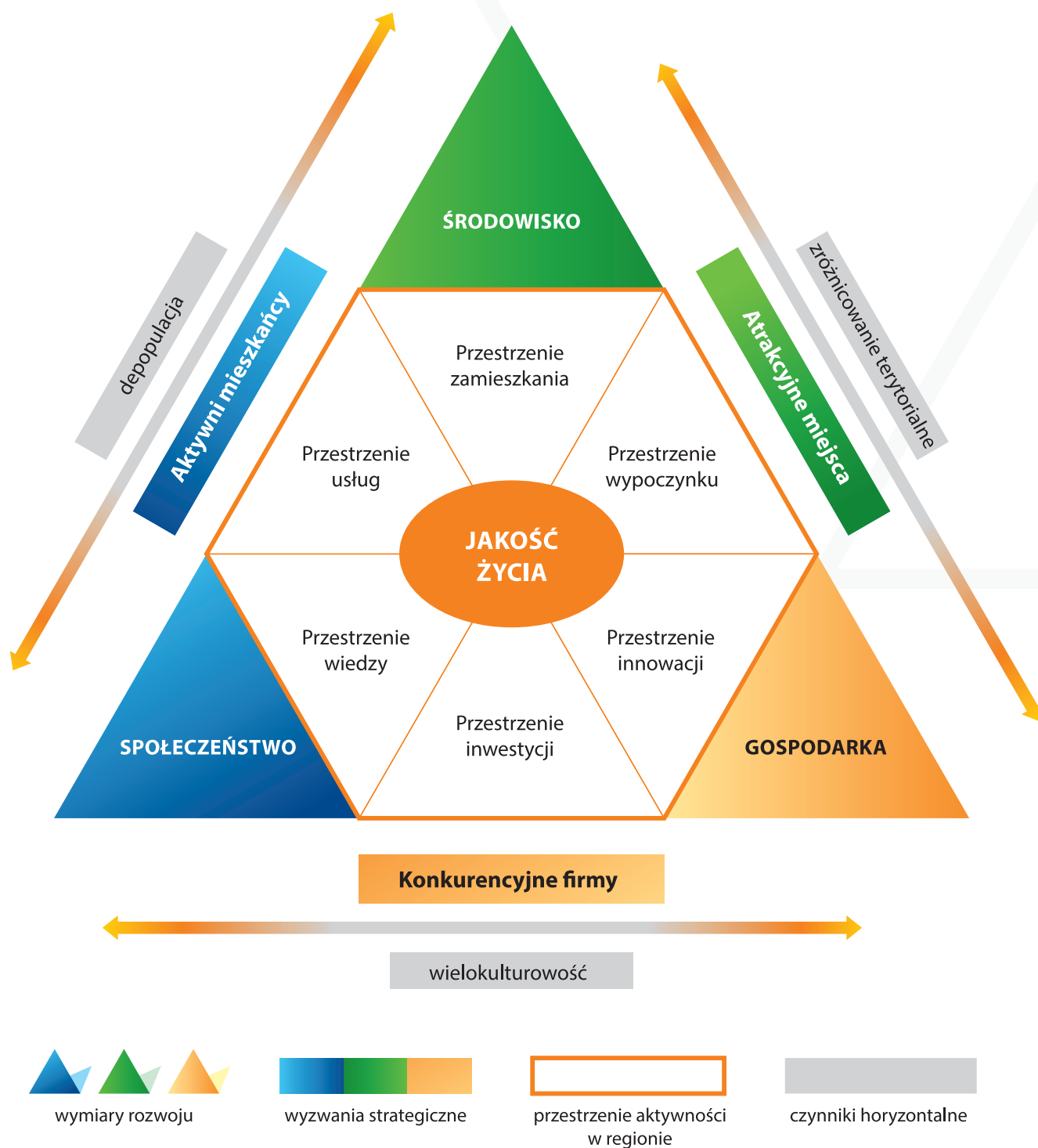
Każdy z elementów powyższej wizji ma swoje szersze znaczenie w kontekście przyszłości województwa, która zależeć będzie od tego, czy obecnym i przyszłym mieszkańcom tego regionu zapewnione zostaną **odpowiednie i konkurencyjne warunki rozwoju** osobistego i różnych grup społecznych. Tak rozumiana **jakość życia** znajduje się w centrum uwagi polityki rozwoju województwa, której kluczową zasadą będzie **łączenie (godzenie) różnorodności**.

- **Opolskie unikalne**, to region wyjątkowy, nie tylko ze względu na swoją „kompaktowość”, w której należy dostrzegać jego siły, ale przede wszystkim ze względu na inteligentne wykorzystanie **położenia, walorów przyrodniczych, wielokulturowości i wyjątkowej współpracy**.
- **Opolskie uniwersalne**, to region **wielofunkcyjny** i jednocześnie włączający się aktywnie w **światowe trendy** rozwojowe. Region uniwersalny, to region umiejętnie **dostosowujący się do zmian**, a także taki, który zapewnia powszechne **wykorzystanie jego walorów** na rzecz **zróżnicowanych potrzeb mieszkańców, jak i gości**.
- **Opolskie dynamiczne i w równowadze**, oznacza spełnienie różnorodnych **oczekiwań mieszkańców** oraz wieloaspektową **politykę rozwoju**. Dynamika nie ogranicza się tylko do **ośrodków wzrostu, innowacji** czy **inwestycji**. Należy ją również dostrzegać w **aktywnościach społecznych**, w nawiązywaniu **relacji i współpracy**. Równowaga przejawia się w rozwiniętej **ofercie pracy, usług społecznych, jak i możliwości spędzania wolnego czasu**. Równowaga odnosi się również do **środowiska przyrodniczego** i oznacza rzeczywiste wdrażanie **zasad zrównoważonego rozwoju**. Służy temu przyjęty model policentrycznego rozwoju, stwarzający szansę na osiągnięcie wysokiego poziomu ładu przestrzennego, zapewnienie konkurencyjności w stosunku do otoczenia zewnętrznego i eliminację niekorzystnych różnic w warunkach życia wewnątrz regionu.
- **Opolskie nowoczesne i tradycyjne**, to region włączony w **globalne sieci współpracy gospodarczej i naukowej** dzięki **najlepszej infrastrukturze komunikacyjnej i wysokiemu kapitałowi ludzkiemu**, a jednocześnie region kultywujący **historyczne fundamenty rozwoju**. Tradycja przejawiająca się w śląskiej pracowitości, solidności, dbałości o ład i porządek a także w różnych formach aktywności gospodarczej i społecznej będzie ważnym elementem wzmacniania **wspólnoty regionalnej**. Nowoczesność przejawia się również w **symbiotycznym** połączeniu funkcjonowania rozwoju **obszarów miejskich z obszarami wiejskimi**.
- **Opolskie otwarte i zintegrowane**, oznacza z jednej strony wykorzystanie potencjałów wynikających z **wielokulturowości**, z drugiej zaś rozwój **interkulturowości** w regionie. Otwartość osiągnana jest dzięki **nowoczesnej edukacji** oraz **kształtowaniu postaw i umiejętności** radzenia sobie w zmieniających się uwarunkowaniach cywilizacyjnych, a także **postaw obywatelskich**. Region otwarty, to również region **dostępny komunikacyjnie**. Integracja zaś, w tym przypadku oznacza wysoką **wewnętrzną dostępność** do różnego rodzaju usług publicznych. Ponadprzeciętnie rozwinięta będzie **tolerancja** wobec nowych idei i postaw, w której należy upatrywać potencjału do rozwoju **kreatywności**, a także **współpracy**. **Szeroka, powszechna i wieloaspektowa współpraca**: biznes – administracja – nauka – społeczności lokalne, przyczynia się do pogłębiania integracji regionu.

OPOLSKIE 2020 – WNIOSKI Z DIAGNOZY

Diagnoza regionalna (dalej: Diagnoza) stanowiła wstępny etap prac nad *Strategią rozwoju województwa opolskiego do 2030 roku* (SRWO 2030), który rozpoczęty został w 2019 roku. Podstawowym założeniem Diagnozy było dokonanie charakterystyki województwa opolskiego – przez pryzmat uwarunkowań społeczno-gospodarczych i przestrzennych stawiających w centrum zagadnienie jakości życia (Rysunek 1). SRWO 2030.

Rysunek 1. Schemat diagnozy strategicznej – rozwoju Opolszczyzny

Źródło: Opolskie - diagnoza regionalna.

Biorąc pod uwagę zapisy Diagnozy oraz sformułowaną wizję rozwoju województwa, dokonano przeglądu treści diagnostycznych pod kątem odpowiedzi na pytanie o wpływ zdiagnozowanych procesów i zjawisk na osiągnięcie wizji rozwoju. Zebrany materiał, uwzględniający również zachodzące w ostatnim okresie zmiany w kraju i na świecie, poddany został ponownej analizie, która przybrała formę wniosków z diagnozy, zawartych w niniejszej części Strategii.

WYMIARY ANALIZY

Punktem wyjścia oceny jakości życia było określenie trzech wymiarów analizy:

- **społecznego** – ponieważ to mieszkańcy regionu są jego kluczowym zasobem oddziałującym zarówno na gospodarkę, jak i środowisko naturalne;
- **środowiskowego** – który jest ważny zarówno punktu widzenia życia społecznego jak gospodarczego. Jakość środowiska przyrodniczego jest coraz częściej podkreślana jako jeden z najważniejszych wyróżników jakości życia;
- **gospodarczego** – dlatego, że satysfakcjonująca praca jest jednym z ważniejszych czynników jakości życia. Dlatego istotne są warunki dla rozwoju przedsiębiorczości i przedsiębiorstw, nazywane już zwyczajowo „klimatem dla biznesu”, czy „atrakcyjnością inwestycyjną”.

W zarysowanych trzech wymiarach określono sześć rodzajów przestrzeni jakie są ważne dla mieszkańców województwa i stanowią potencjał regionu. Przestrzenie te są zarazem konkretnymi sferami życia, ponieważ odnoszą się do: *wiedzy, usług, zamieszkania, wypoczynku, inwestycji oraz innowacji*.

WYZWANIA ROZWOJOWE

Diagnoza podjęła również zagadnienie oceny aktualności dotychczasowych wyzwań strategicznych (w Strategii na lata 2012-2020):

- „przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo” w diagnozie ujęte kompleksowo pod hasłem „**aktywni mieszkańcy**” – to wyzwanie wynika z analizy przestrzeni wiedzy oraz przestrzeni usług;
- „atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku”, to odpowiednik zapisu w diagnozie „**atrakcyjne miejsca**” – wyzwanie wynikające z analizy przestrzeni zamieszkania oraz przestrzeni wypoczynku;
- „konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką”, czyli „**konkurencyjne firmy**” – wyzwanie będące efektem analizy przestrzeni innowacji oraz przestrzeni inwestycji.

Potwierdzając aktualność istoty dotychczas sformułowanych wyzwań, zdecydowano się, szczególnie w obliczu kryzysu w 2020 r. i toczonych dyskusji warsztatowych, wskazać szczegółowe wyzwania na lata 2021-2030, uwzględniając dodatkowo wyzwania dotyczące uwarunkowań zewnętrznych.

HORYZONTALNE DETERMINANTY ROZWOJU

Diagnoza zwraca uwagę na trzy kluczowe horyzontalne determinanty rozwoju województwa opolskiego, którymi są:

- **depopulacja** – niekorzystne uwarunkowania demograficzne regionu, przejawiające się głównie spadkiem liczby ludności oraz starzeniem się społeczeństwa, oddziałują na wszystkie przestrzenie

życia, w szczególności zaś na rynek pracy, zdrowie i politykę społeczną. Dlatego politykę prorodzinną i prosenioralną należy traktować, jako długofalowe, horyzontalne i nieszablonowe oddziaływanie w każdej sferze życia człowieka (jako mieszkańca, ucznia, rodzica, pracownika i seniora) – podejmowane dotychczas w ramach rozpoznawalnego przedsięwzięcia, jakim było w ostatnich latach Opolskie dla Rodziny;

- **wielokulturowość** – rozumiana jest przez pryzmat występowania w Opolskiem mniejszości narodowych i etnicznych oraz obserwowanej i przewidywanej rosnącej liczby imigrantów, a także dziedzictwa kulturowego i różnorodności kultury;
- **zróżnicowanie terytorialne** – to czynnik wynikający z jednej strony z położenia przygranicznego regionu oraz stref rozwoju powiązanych ze stolicą regionu – Opolem, jak i z ośrodkami subregionalnymi, z drugiej zaś z faktu występowania obszarów problemowych (tj. obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją oraz miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze).

SPOŁECZEŃSTWO – KLUCZOWE CECHY WOJEWÓDZTWA

Sytuacja społeczna województwa zobrazowana wskaźnikami z obszaru polityki społecznej wskazuje m.in. na spadek zasięgu ubóstwa ekonomicznego i liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Z kolei poprawa wartości syntetycznego wskaźnika rozwoju społecznego sytuuje województwo wśród regionów wysoko rozwiniętych i wynika z rozwoju w wymiarze zdrowia, edukacji i zamożności. Optymistyczne są również m.in. wysokie oceny mieszkańców regionu odnośnie do materialnych warunków życia, miejscowości zamieszkania, czy ogólnej satysfakcji z życia. Niestety niekorzystne zmiany klimatyczne, niewystarczające do zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych kadry medycznej, to jedne z zagrożeń, przed którymi staje społeczność nie tylko województwa opolskiego.

Obserwowane w dłuższej perspektywie czasu negatywne procesy demograficzne, w tym zwłaszcza zjawisko depopulacji (kształtowane znacząco przez ujemny przyrost naturalny i w mniejszym stopniu przez ujemne saldo migracji) oraz starzenie się społeczeństwa, stanowią wciąż aktualną barierę oraz zagrożenie dla obecnego i przyszłego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa opolskiego. Problem ubytku ludności w największym stopniu dotyczy gmin peryferyjnych, położonych w południowej części województwa.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania społeczne, potencjałem województwa jest dorobek kulturowy, związane z etnicznym zróżnicowaniem społeczności. Najliczniejsze mniejszości narodowo-etniczne zamieszkujące w województwie opolskim to śląska i niemiecka, obecna jest również grupa mieszkańców reprezentująca mniejszość etniczną romską¹.

PRZESTRZENIE WIEDZY

Wysoka dostępność form opieki nad dziećmi wspiera działania aktywizujące kobiety na opolskim rynku pracy. Zarówno w przypadku opieki żłobkowej, jak i przedszkolnej, wskaźniki dostępności są wyższe niż w większości województw (2. pozycja) oraz wyższe niż przeciętnie w kraju. W kontekście kadr i rozwijania zasobów pracy dla regionalnej gospodarki, atutem są także wysokie kwalifikacje zawodowe mieszkańców regionu, w tym zwłaszcza najwyższy wśród województw odsetek absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz techników. Za niekorzystne należy uznać natomiast niższe niż średnio w kraju uczestnictwo mieszkańców regionu w kształceniu ustawicznym.

W kontekście pojawiania się nowych inwestycji w regionie istotne znaczenie ma obecność i potencjał uczelni wyższych, w tym akademickość miasta Opola. Niemniej jednak słaba konkurencyjność uczelni regionalnych w stosunku do uczelni krajowych (niska liczba studentów względem liczby mieszkańców na tle innych województw) i zagranicznych oraz atrakcyjność osiedleńcza regionów ościennych, grożą dalszym odpływem młodych ludzi z regionu.

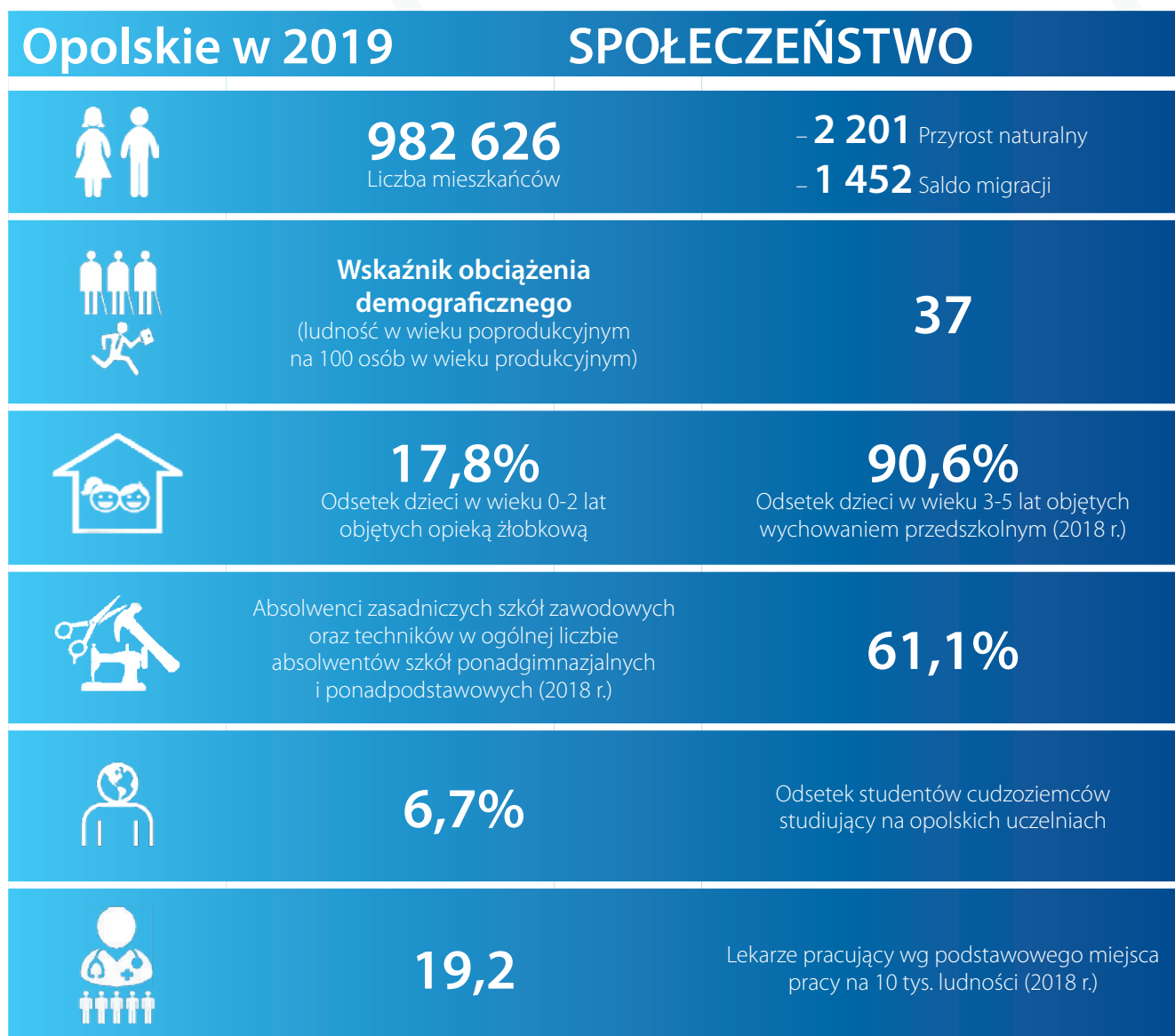
PRZESTRZENIE USŁUG

Województwo opolskie wyróżnia dobra dostępność do usług administracji publicznej. W wymiarze usług zdrowotnych, podobnie jak inne województwa, Opolskie zmagają się z problemem deficytu kadr medycznych, zwłaszcza lekarzy specjalistów. Choć odsetek lekarzy specjalistów był w 2018 roku wyższy od wartości krajowej, to zwraca uwagę słabość obszarów, dla których liczba specjalistów była skrajnie niska². Dość dobrze rozwinięta jest struktura wsparcia społecznego (w tym w zakresie opieki i aktywizacji

1 *Ludność w województwie opolskim. Stan i struktura demograficzno-społeczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, 2013*, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole.

2 *Priorytety dla regionalnej polityki zdrowotnej dla województwa opolskiego (na okres od dnia 1 września 2018 r. do 31 lipca 2020 r.)*, 2019, Wojewoda Opolski A. Czuba, Opole.

seniorów), jednak przy ograniczonej działalności podmiotów ekonomii społecznej. Infrastruktura społeczna, pomimo relatywnie dobrego poziomu, wymaga dalszego rozwoju.

WYZWANIA W WYMIARZE SPOŁECZEŃSTWO

W tym wymiarze, wyzwaniem rozwojowym są „**aktywni mieszkańcy**”, gdzie wskazać należy na trzy kluczowe wyzwania szczegółowe:

1. Wypracowanie i wykorzystanie efektywnych instrumentów polityki społecznej, w tym dalszej poprawy dostępności i jakości usług zdrowotnych i społecznych, gwarantujących łagodzenie skutków procesów demograficznych.
2. Prowadzenie aktywnej polityki migracyjnej oraz promocji województwa poprzez wielokulturowość w odpowiedzi na zmiany na rynkach pracy.
3. Podniesienie rangi uczelni i jakości oferty edukacyjnej, jako środka do wzmocnienia zasobów ludzkich regionu oraz poprawy konkurencyjności w zakresie oferty dla młodych ludzi.

ŚRODOWISKO – KLUCZOWE CECHY WOJEWÓDZTWA

Na zróżnicowany potencjał zasobów środowiskowych regionu składają się: różnorodność biologiczna, walory przyrodniczo-krajobrazowe, wysoki potencjał produkcyjny gleb, najwyższe w kraju walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej, baza surowców mineralnych czy potencjał energetyczny środowiska. Z jednej strony tworzą one przyjazne warunki do zamieszkania, z drugiej zaś służą dynamizacji i aktywizacji gospodarki, zwłaszcza w obszarze turystyki. Dodatkową szansą rozwojową jest potencjał rzeki Odry.

Stan środowiska nadal jest jednak niezadowolający, w szczególności z powodu zanieczyszczenia powietrza (wysokie wartości emisji CO₂ i pyłów zawieszonych) i wód powierzchniowych oraz występujące zagrożenia klimatyczne – susze i powodzie. Województwo charakteryzuje także niski względem innych regionów wskaźnik produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

PRZESTRZENIE ZAMIESZKANIA

Do atutów Opolskiego należy zaliczyć: równomiernie rozwiniętą sieć osadniczą z centralnie położoną stolicą, a także dobre warunki mieszkaniowe. Jego przewagą jest także dobre skomunikowanie regionu i zorganizowanie przestrzeni w sposób umożliwiający uczestniczenie w procesach rozwojowych wszystkim mieszkańcom. Atutem województwa jest dobra dostępność do szerokopasmowego Internetu. Jego rozwój ograniczać jednak może mała, na tle kraju, gęstość dróg (o nawierzchni twardej ulepszonej). W ostatnich latach poprawił się stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym zwłaszcza sieci wodociągowej. Nadal jednak występują obszary wymagające wsparcia w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej, zwłaszcza na terenach wiejskich. Niezbędne są także inwestycje pod kątem rozwoju sieci gazowej, zwłaszcza w północno-wschodniej i centralnej części województwa.

Warto podkreślić, że mieszkańcy regionu są ufni wobec innych ludzi i instytucji, co wraz z aktywnością społeczną (oddolne – niesformalizowane inicjatywy) na rzecz miejsc zamieszkania buduje dobry klimat do rozwoju lokalnego kapitału społecznego. Szczególne znaczenie mają inicjatywy nieobjęte statystyką publiczną, w tym przedsięwzięcia realizowane przez Lokalne Grupy Działania.

PRZESTRZENIE WYPOCZYNKU

Opolskie posiada potencjał do rozwoju krótkoterminowej turystyki, czemu sprzyjają ciekawe miejsca i dziedzictwo kulturowe regionu, w tym m.in. liczne zabytki czy historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne. Dodatkowo atrakcyjność kulturowa województwa budowana jest na bazie ponadregionalnych, jak i ogólnopolskich imprez oraz wydarzeń kulturalnych realizowanych przez Opole – stolicę regionu. Ważną rolę w kreowaniu życia kulturalnego odgrywają także pozostałe samorządy, w tym ich instytucje kultury przygotowujące podstawową ofertę dla mieszkańców. Mimo wielu inwestycji w zakresie rozwoju infrastruktury „czasu wolnego”, w wielu miejscowościach władze lokalne nadal postulują rozbudowę infrastruktury sportowo-rekreacyjno-kulturowej. Domeną województwa nie jest turystyka masowa, dlatego kluczowe jest poszukiwanie niszowych produktów turystycznych, sprzyjających aktywnemu wypoczynkowi, także wśród mieszkańców regionu.

Opolskie w 2018		ŚRODOWISKO	
	9 412 km²	Powierzchnia województwa	
	Udział obszarów przyrodniczych objętych ochroną	27,6%	
	0,13 t/r	Emisja zanieczyszczeń pyłowych na 1 km ²	
	jakość wód	12,0% powierzchniowych (w JCWP) dobra (2017) 85,7% podziemnych (w JCWPd)	
	73,0%	Odsetek osób korzystających z instalacji kanalizacyjnej	
	42,1%	Odsetek osób korzystających z instalacji gazowej	
	Gęstość dróg o nawierzchni twardej ulepszonej	85,4 km/100 km²	
	Nasylenie zabytkami (2017)	335/1 tys. km²	

WYZWANIA W WYMIARZE ŚRODOWISKO

Wyzwanie strategiczne w wymiarze środowisko określono jako „**atrakcyjne miejsca**”. Oznacza to konieczność poradzenia sobie z następującymi pięcioma wyzwaniami szczegółowymi:

1. Racjonalne i oszczędne wykorzystywanie zasobów środowiska przyrodniczego przy jednoczesnych wysiłkach na rzecz ograniczenia niekorzystnego wpływu człowieka na środowisko.
2. Ochrona bioróżnorodności i spójności funkcjonalno-przestrzennej systemu przyrodniczego.
3. Efektywne działania w celu zapobiegania i ograniczania skutków zmian klimatycznych.
4. Podnoszenie atrakcyjności przestrzeni zamieszkania i inwestycji.
5. Wykorzystanie potencjału turystycznego.

GOSPODARKA – KLUCZOWE CECHY WOJEWÓDZTWA

Województwo opolskie charakteryzuje średni poziom rozwoju gospodarczego mierzony wartością produktu krajowego brutto na mieszkańca. Mimo systematycznego wzrostu PKB *per capita*, obserwuje się pogorszenie relacji w stosunku do wartości osiągniętych średnio w kraju.

Do atutów województwa należy zaliczyć zróżnicowaną strukturę przemysłu oraz długoletnią tradycję produkcji przemysłowej (przemysł spożywczy, mineralny, metalowy oraz chemiczny). O aktywności i konkurencyjności firm z regionu świadczy m.in. fakt, że od kilku lat wzrasta wartość eksportowanych produktów, co w większym stopniu przekłada się na wartość regionalnego PKB. Opolskie to również region z wysoko produktywnym rolnictwem, któremu sprzyja nie tylko wysoki poziom kultury rolnej, ale i potencjał rolniczej przestrzeni produkcyjnej (czyli warunki klimatyczne, glebowe czy ukształtowanie terenu). Wysoka produktywność rolnicza przekłada się na udział w przemyśle rolno-spożywczym.

Gospodarka regionu ma również słabe punkty. Należą do nich niski stopień nasycenia podmiotami gospodarki narodowej oraz niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców, mierzony liczbą osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą. Niekorzystne są również zmiany na opolskim rynku pracy, w tym: malejące zasoby pracy czy poziom wynagrodzeń, szczególnie w relacji do średniej krajowej.

PRZESTRZENIE INWESTYCJI

Uwzględniając potencjał ludnościowy i gospodarczy, pozytywnie należy ocenić region pod kątem atrakcyjności inwestycyjnej i skuteczności przyciągania kapitału zagranicznego. Opolskie jest wysoko oceniane przez inwestorów w zakresie dostępności komunikacyjnej i infrastruktury gospodarczej, gorzej wypada w ocenie infrastruktury społecznej i wielkości rynku zbytu³. W kontekście sprawności działań samorządowych, należy zwrócić uwagę, że w regionie znaczący jest udział powierzchni terenów inwestycyjnych w SSE, a duża część województwa (odsetek wyższy niż przeciętnie w kraju) pokryta jest obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Kształtowanie polityki przestrzennej jest jednym z proinwestycyjnych instrumentów samorządowych.

PRZESTRZENIE INNOWACJI

W skali europejskiej województwo opolskie zaliczane jest do grupy regionów „innowatorów o skromnych wynikach”. W gospodarce regionu wyższy jest odsetek innowacyjnych firm przemysłowych niż usługowych (w obu przypadkach poziom niższy, choć zbliżony do krajowego). W perspektywie ostatnich kilku lat udział innowacyjnych przedsiębiorstw usługowych był jednak wyraźnie niższy od wartości dla Polski, a słabością przedsiębiorstw należących do sektora usług jest także niska skłonność do współpracy w zakresie działalności innowacyjnej.

Należy położyć nacisk na dalszy rozwój potencjału badawczo-rozwojowego, rozwój współpracy pomiędzy biznesem a nauką oraz zwiększenie nakładów w przedsiębiorstwach na działania B+R, które są na relatywnie niskim poziomie w skali kraju.

³ *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2016*, 2016, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk oraz *Atrakcyjność inwestycyjna Regionów 2017. Województwo opolskie*, 2017, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.

Opolskie w 2018		GOSPODARKA
	PKB na 1 mieszkańca ceny bieżące (dane szacunkowe, 2018 r.)	43 712 zł
B+R	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw	204,5 mln zł
	7 251 zł	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca ceny bieżące (2018 r.)
WDB	Udział rolnictwa, łowiectwa i rybactwa (2017 r.)	3,4%
	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON	103 179
	4 712,47 zł	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (podmioty gospodarcze powyżej 9 pracujących)
	Udział podmiotów gospodarki narodowej (do 9 pracujących) w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rej. REGON	96,1%

WYZWANIA W WYMIARZE GOSPODARKA

W tym wymiarze diagnoza wskazuje wyzwanie strategiczne: „**konkurencyjne firmy**” oraz następujące wyzwania szczegółowe:

1. Zwiększenie konkurencyjności gospodarki oraz zapewnienie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju.
2. Skuteczne wspieranie inteligentnych specjalizacji w celu poprawy ich konkurencyjności na arenie międzynarodowej.
3. Wzmocnienie potencjału badawczo-rozwojowego oraz rozwój regionalnych sieci współpracy w zakresie innowacyjności.
4. Wzrost efektywności regionalnego systemu przyciągania inwestorów.

KLUCZOWE UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

TRENDY ŚWIATOWE

Opracowywane do końca 2019 roku wszelkie prognozy załamały się w obliczu światowej pandemii koronawirusa. Uwzględniając aktualne informacje oraz oceniając działania krajów i innych organizacji w skali globalnej należy wskazać następujące zagadnienia, jako mające wpływ na realizację wizji rozwoju województwa opolskiego:

- **głębokość światowego kryzysu gospodarczego** – obecna sytuacja, spowodowana pandemią jest typowym „czarnym łabędziem”, czyli zjawiskiem niespodziewanym i radykalnie wpływającym również na województwo opolskie. Skutki gospodarcze, biorąc pod uwagę prognozy PKB są jednoznacznie negatywne, jednak należy podkreślić, że okresy kryzysów są również szansą na pozytywną zmianę i tak podchodzi do nich znaczna część przedsiębiorców;
- **zmiany klimatyczne** – niezależnie od stopnia koncentracji uwagi na problemie pandemii, wciąż problemem globalnym dotyczącym regionu są zmiany klimatyczne, które generują nie tylko problemy pogodowe, ale również są, lub w niedalekiej przyszłości mogą być, akceleratorem problemów społecznych (migracje klimatyczne, choroby związane z ociepleniem klimatu etc.);
- **postęp technologiczny** – szczególnie ostatni okres pandemii uświadomił jak ważnym zagadnieniem są technologie komunikacyjno-informacyjne oraz umiejętność ich wykorzystywania. A to tylko część aktywności mieszkańców, która będzie poddawana rewolucji wynikającej z coraz szerszego i bardziej zaawansowanego stosowania technologii w każdej dziedzinie życia. Oznacza to również, że technologie będą wypierały ludzi z niektórych zawodów, w części z nich będą je znacząco wspierały. Jednocześnie postęp technologiczny będzie stwarzał możliwości rozwoju nowych zawodów;
- **wzrost konkurencyjności gospodarek państw pozaeuropejskich** – w postępującej globalizacji, konkurencyjność pojedynczych państw europejskich będzie prawdopodobnie spadała. Tym bardziej rozwój poszczególnych regionów Europy, w tym Polski będzie w większym stopniu zależał od współpracy w ramach UE oraz powiązany i uzależniony od koniunktury światowej.

POLITYKI EUROPEJSKIE

Polityki europejskie będą wciąż bardzo ważnym czynnikiem determinującym rozwój regionów, szczególnie w obliczu pandemii. O aktywnej roli Unii Europejskiej w walce ze skutkami kryzysu świadczy fakt stworzenia na poziomie unijnym specjalnego planu odbudowy (Next Generation) o budżecie 750 mld euro, który jest specjalnym instrumentem wsparcia odbudowy gospodarki w latach 2021-2024. To dodatkowe środki, obok budżetu UE na lata 2021-2027 przekraczającego 1,1 bln euro.

Obok doraźnych i intensywnych działań UE ukierunkowanych na odbudowę gospodarki wciąż kluczowe pozostają cele UE określone w polityce spójności, które są podstawą do negocjacji budżetów krajowych z państwami członkowskimi:

- Cel Polityki 1 „Bardziej inteligentna Europa” (innowacyjna i inteligentna transformacja gospodarcza);
- Cel Polityki 2: „Bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa” (w tym transformacja sektora energetycznego, przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, dostosowanie do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem);
- Cel Polityki 3: „Lepiej połączona Europa” (dotyczy mobilności, łączności i technologii informacyjno-komunikacyjnych);

- Cel Polityki 4: „Europa o silniejszym wymiarze społecznym” (to przede wszystkim wsparcie socjalne);
- Cel Polityki 5: „Europa bliżej obywateli” (ten cel skoncentrowany jest na zrównoważonym rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych oraz inicjatywach lokalnych).

POLITYKI KRAJOWE

Bezpośredni wpływ na strategię rozwoju województwa opolskiego mają dwa kluczowe dokumenty przygotowane na poziomie rządowym, z których wynikają m.in. działania sektorowe podejmowane przez poszczególne resorty. Dokumentami tymi są Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)⁴ oraz Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)⁵. Ponadto, w kontekście finansowania rozwoju województwa ze środków europejskich ważne są zapisy opracowywanej w trakcie tworzenia SRWO 2030 *Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności na lata 2021-2027 w Polsce*.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 z perspektywą do 2030 r. (SOR) określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. SOR przedstawia nowy model rozwoju – rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Nowy model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Jego fundamentalnym wyzwaniem jest przebudowanie modelu gospodarczego tak, żeby służył on całemu społeczeństwu.

Głównym celem SOR jest „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Oczekiwanym efektem realizacji Strategii będzie wzrost zamożności Polaków oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

W Strategii wyszczególniono także cele szczegółowe:

- I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną;
- II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony;
- III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

W dokumencie wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych).

System Zarządzania Rozwojem Polski to dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów w październiku 2018 r. Definiuje zasady oraz główne elementy składowe nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, których wprowadzenie w życie wymagać będzie przygotowania szeregu rozwiązań szczegółowych. Zmiany te, w tym zmiany prawne, mają być wprowadzane etapowo, tak by zapewnić stopniowe przechodzenie do proponowanych rozwiązań. Rezultatem proponowanych w nowym modelu rozwiązań ma być poprawa jakości i efektywności zarządzania przez państwo polityką rozwoju, w tym skuteczniejsze

4 <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju>

5 <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

powiązanie dokumentów strategicznych z instrumentami wdrożeniowymi, na wszystkich szczeblach władz publicznych.

Z punktu widzenia regionów dokument ten ma istotne znaczenie dla prowadzenia polityki rozwoju na szczeblu regionalnym. Nowy model będzie skutkować w pierwszej kolejności koniecznością przeformułowania dotychczasowego myślenia o planowaniu przestrzennym i strategicznym oraz przygotowaniem nowych zintegrowanych strategii rozwoju województw.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR 2030) to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. W KSRR 2030 odzwierciedlenie znajdują postanowienia SOR określone w filarze rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE.

KSRR 2030:

- kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich;
- przewiduje bardziej skuteczną identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych; takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju;
- zakłada zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo; dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej);
- wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa;
- akcentuje potrzebę rozwijania kompetencji administracji publicznej, zwłaszcza wspierania powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki;
- przewiduje zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnymi.

Trwające obecnie prace nad **Umową Partnerstwa między Polską a Komisją Europejską** wskazują, że Umowa Partnerstwa:

- określi strategię interwencji funduszy europejskich w ramach polityk unijnych na lata 2021-2027;
- określi zakres interwencji w celach polityki KE konstytuując opis celów szczegółowych;
- będzie łączyć oczekiwania KE odnośnie do koncentracji na celach określonych w pakiecie regulacji dotyczących tej perspektywy z wyzwaniami wynikającymi z krajowych dokumentów strategicznych (SOR, KSRR 2030);

- naświetli w pierwszej kolejności kluczowe wyzwania rozwojowe kraju, sformułowane w oparciu o analizę potrzeb rozwojowych i potencjałów terytorialnych;
- ma być spójna z Krajowym Planem Odbudowy opracowanym w związku z wprowadzeniem przez KE pakietu działań służących odbudowie gospodarek europejskich dotkniętych kryzysem wywołanym przez pandemię COVID-19.

Umowa Partnerstwa będzie dokumentem kluczowym dla przepływu środków europejskich, które nadal stanowić będą decydującą część finansowania polityki rozwoju w regionach.

Opolskie w 2020		UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE
COVID19	Społeczno-gospodarcze skutki pandemii	Europejski Plan Odbudowy
	Zmiany klimatyczne	Adaptacja do zmian klimatycznych / zielone technologie
€	Budżet Polityki Spójności UE	Najważniejsze źródło finansowania rozwoju regionalnego
SOR	Kierunki rozwoju kraju do 2030 roku, w tym obszary strategicznej interwencji	Polityka zrównoważonego rozwoju / Dodatkowe wsparcie regionu z poziomu kraju
KSRR 2030	Cele i kierunki polityki regionalnej Państwa	Nowe instrumenty wspierania rozwoju regionalnego

WYZWANIA ZWIĄZANE Z UWARUNKOWANIAMI ZEWNĘTRZNYMI

Uwarunkowania zewnętrzne będą wymagały od polityki rozwoju województwa odpowiedniej reakcji, której sukces zależy od wielu czynników, w tym również znajdujących się poza gestią regionu. Można określić szereg wyzwań stojących przed politykami publicznymi realizowanymi na różnych szczeblach, które będą podejmowane również w ramach SRWO 2030. Najważniejsze z nich, to:

- 1. Podjęcie przez władze państwowe oraz Unię Europejską najbardziej efektywnych działań w walce z pandemią oraz ograniczających jej skutki.** Wprawdzie część tych działań jest niezależna od regionu (np. prace nad szczepionką i jej późniejsza dostępność), jednak województwo może skutecznie reagować np. w sprawie proponowanych instrumentów wspierających gospodarkę krajów UE (Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności RRF);
- 2. Współpraca wszystkich partnerów w ograniczeniu negatywnych skutków zmian klimatycznych oraz dbanie o środowisko przyrodnicze w skali globalnej** – to wyzwanie oznacza proaktywne podejście do kwestii środowiskowych oparte na współpracy z partnerami zewnętrznymi (szczebel międzynarodowy, krajowy i regionalny);

- 3. Realizacja działań zaplanowanych w strategiach krajowych wyrównujących poziom rozwoju społeczno-gospodarczego kraju** – region powinien wykorzystywać i wzmocniać własne zasoby kapitału ludzkiego i instytucjonalnego w celu maksymalnie efektywnego pozyskiwania zasobów zewnętrznych. Oznacza to wykorzystywanie możliwości i narzędzi przewidzianych w poszczególnych dokumentach rządowych (głównie w SOR, ale również w strategiach horyzontalnych), a także aktywny udział w tworzeniu przyszłych koncepcji rozwojowych;
- 4. Podjęcie działań ograniczających niekorzystne zmiany demograficzne na poziomie krajowym** – ważne będzie skuteczne wdrażanie rozwiązań wynikających z polityk europejskich oraz polityk i programów rządowych, w szczególności ukierunkowanych na wspieranie funkcjonowania seniorów i rodzin, w tym opieki nad matką i dzieckiem, oraz wspierających potencjał zagranicznej imigracji ekonomicznej.

ANALIZA SWOT

ZAŁOŻENIA ANALIZY SWOT

Analiza SWOT:

- mocne i słabe strony określają cechy województwa opolskiego (uwarunkowania wewnętrzne);
- szanse i zagrożenia, to czynniki zewnętrzne mające istotny wpływ na sytuację województwa;
- zakwalifikowanie czynnika do danej grupy nadaje mu aspekt pozytywny lub negatywny, dlatego zrezygnowano z dodatkowych określeń przymiotnikowych (zamiast zapisu: *dobrze rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna* w mocnych stronach, wystarczy zapis *infrastruktura teleinformatyczna*);
- analiza koncentruje się na najważniejszych i wyselekcjonowanych czynnikach;
- analiza przeprowadzona jest na ogólnym poziomie wojewódzkim, bez podziału na obszary tematyczne;
- lista czynników nie jest ułożona hierarchicznie;
- mocne i słabe strony odniesiono do elementów wizji rozwoju w celu ułatwienia kontroli spójności wewnętrznej strategii (uznano, że szanse i zagrożenia mają charakter horyzontalny).

Tabela 1. Schemat analizy SWOT

CZYNNIKI	wewnętrzne (cechy endogeniczne regionu)	zewnętrzne (tendencje i zjawiska, występujące w otoczeniu)
pozytywne	MOCNE STRONY	SZANSE
negatywne	SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA

Analiza SWOT jest efektem procesu, który obejmował następujące działania:

- analizę danych statystycznych oraz innych źródeł informacji zawartych w *Diagnozie regionalnej*;
- ocenę aktualności analizy SWOT zamieszczonej w SRWO 2020;
- analizę wstępnych zapisów w trakcie warsztatów strategicznych i konsultację analizy wśród departamentów UMWO i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych.

WYNIKI ANALIZY SWOT

Wyniki analizy SWOT w zestawieniu z elementami wizji rozwoju (Tabele 2-5) prowadzą do następujących wniosków:

- wszystkie elementy analizy SWOT wpływają na co najmniej jedną ze składowych wizji rozwoju;
- jakość życia jest tą mocną stroną województwa, która w najszerszym stopniu powinna wpływać pozytywnie na poszczególne elementy wizji rozwoju. Wśród mocnych stron należy wyróżnić również wielokulturowość oraz pozytywne oddziaływanie oddolnych inicjatyw społecznych;

- wśród słabych stron najszerze oddziaływanie negatywne mają niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne oraz niska przedsiębiorczość mieszkańców;
- kluczową, z punktu widzenia elementów wizji, szansą województwa jawią się polityki rozwojowe Unii Europejskiej;
- w kontekście wizji województwa najszerze negatywne oddziaływanie mają cztery wskazane w SWOT zagrożenia: ograniczanie kompetencji, w tym dochodów i możliwości realizacji polityk przez JST; niestabilne prawo; spowolnienie gospodarcze; nieznanne jeszcze skutki pandemii dla różnych obszarów i poziomów życia społeczno-gospodarczego.

Tabela 2. Analiza SWOT – mocne strony województwa

(plusem oznaczono bezpośredni pozytywny wpływ mocnej strony na realizację elementu wizji)

Mocne strony	Elementy wizji rozwoju					
	dynamika	równowaga	nowoczesność	tradycja	otwartość	integracja
jakość życia mieszkańców	+	+	+	+	+	+
oddolne inicjatywy społeczne	+			+	+	+
wielokulturowość		+	+	+	+	+
dostępność żłobków i przedszkoli		+				
opieka nad matką i dzieckiem		+				+
kwalifikacje zawodowe mieszkańców	+		+	+		
firmy budujące konkurencyjność na bazie innowacji	+		+			
aktywność eksportowa przedsiębiorstw	+					
atrakcyjność inwestycyjna	+	+	+			
proinwestycyjne działania samorządów	+	+				
sprawność instytucjonalna JST	+	+	+			
zróżnicowane warunki przyrodniczo-krajobrazowe		+		+		
równomierne rozmieszczenie sieci osadniczej z centralnie położoną stolicą regionu		+				+
dziedzictwo kulturowe regionu		+		+	+	+
produktywność rolnicza	+	+	+	+		
jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej		+		+		
poziom rozwoju sieci wodociągowej		+	+			
gęsta sieć komunikacyjna					+	+
infrastruktura teleinformatyczna	+	+	+			
warunki dla rozwoju energetyki odnawialnej	+	+	+		+	

Źródło: opracowanie własne

Tabela 3. Analiza SWOT – słabe strony województwa

(minusem oznaczono bezpośredni negatywny wpływ słabej strony na realizację elementu wizji)

SŁABE STRONY	Elementy wizji rozwoju					
	dynamika	równowaga	nowoczesność	tradycja	otwartość	integracja
niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne	-	-	-	-	-	-
potencjał organizacyjno-finansowy i poziom profesjonalizacji organizacji pozarządowych	-	-			-	-
sektor ekonomii społecznej		-				
deficyt kadr medycznych		-				-
zainteresowanie kształceniem ustawicznym	-	-	-			
stan infrastruktury społecznej		-			-	
innowacyjność w sektorze usług	-	-	-		-	-
współpraca pomiędzy biznesem a nauką	-		-		-	-
nakłady na B+R w przedsiębiorstwach	-		-		-	
przedsiębiorczość mieszkańców	-	-	-	-	-	-
poziom wynagrodzeń	-	-				
rozpoznawalność produktów turystycznych		-			-	
konkurencyjność uczelni regionalnych	-		-		-	-
poziom rozwoju południowej części województwa		-				-
jakość powietrza			-			
świadomość zdrowotna i -ekologiczna mieszkańców			-		-	
zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych		-				
skanalizowanie budynków mieszkalnych na obszarach wiejskich	-	-	-	-		
ograniczona dostępność transportowa wewnątrz regionu		-			-	-
poziom rozwoju sieci gazowej	-	-	-	-		
poziom rozwoju i wykorzystania energetyki odnawialnej			-		-	

Źródło: opracowanie własne

Tabela 4. Analiza SWOT – szanse województwa

(plusem oznaczono bezpośredni pozytywny wpływ szansy na realizację elementu wizji)

SZANSE	Elementy wizji rozwoju					
	dynamika	równowaga	nowoczesność	tradycja	otwartość	integracja
polityki UE	+	+	+	+	+	+
aktywna polityka prorodzinna i rozwój sektora usług opiekuńczych		+		+	+	+
rozwój specjalizacji regionalnych	+		+			
instrumenty aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców		+			+	+

SZANSE	Elementy wizji rozwoju					
	dynamika	równowaga	nowoczesność	tradycja	otwartość	integracja
rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki	+	+	+		+	+
wzrost znaczenia edukacji i kształcenia ustawicznego		+	+		+	+
rozwój współpracy terytorialnej		+			+	+
współpraca z sąsiednimi regionami metropolitalnymi	+	+	+			
rozwój powiązań gospodarczych z zagranicą i zróżnicowanie kierunków wymiany międzynarodowej	+		+		+	+
wzrost zainteresowania współpracą w obszarze przygranicznym	+	+				+
zagraniczna imigracja ekonomiczna		+			+	+
moda na zdrowy styl życia			+	+		
odrzańska droga wodna	+	+			+	+

Źródło: opracowanie własne

Tabela 5. Analiza SWOT – zagrożenia województwa

(minusem oznaczono bezpośredni negatywny wpływ zagrożenia na realizację elementu wizji)

ZAGROŻENIA	Elementy wizji rozwoju					
	dynamika	równowaga	nowoczesność	tradycja	otwartość	integracja
zmiany klimatu		-				
odkładanie w czasie realizacji inwestycji przeciwpowodziowych i retencji wodnej	-	-				
polityka państwa ukierunkowana na silną pozycję energetyki opartej na węglu			-		-	
atrakcyjność osiedleńcza metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych	-	-	-			
silna konkurencja uczelni krajowych i zagranicznych	-		-		-	-
ograniczanie kompetencji, w tym dochodów i możliwości realizacji polityk przez JST	-	-	-	-	-	-
brak polityki migracyjnej	-	-			-	-
niestabilne prawo	-	-	-	-	-	-
spowolnienie gospodarcze	-	-	-	-	-	-
nieznane jeszcze skutki pandemii dla różnych obszarów i poziomów życia społeczno-gospodarczego	-	-	-	-	-	-

Źródło: opracowanie własne

SCENARIUSZE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DO 2030 ROKU

ANALIZA TOWS/SWOT

Punktem wyjścia do opracowania scenariuszy rozwoju było przeprowadzenie analizy TOWS/SWOT, polegającej na określeniu wzajemnych relacji między poszczególnymi elementami analizy SWOT.

Wyniki analizy TOWS/SWOT (Tabela 6) wskazują na najsilniejsze związki między mocnymi stronami i szansami oraz między słabymi stronami i szansami. Oznacza to duże oczekiwania wobec sytuacji zewnętrznej w kontekście prorozwojowym, zarówno w zakresie synergii z walorami województwa, jak i wpływie na eliminowanie słabości regionu.

Tabela 6. Wyniki analizy TOWS/SWOT*

	SZANSE	ZAGROŻENIA
MOCNE STRONY	$44,6 + 39,9 = \underline{84,5}$	$26,3 + 40,4 = \underline{66,7}$
SŁABE STRONY	$33,9 + 39,8 = \underline{73,7}$	$32,2 + 38,0 = \underline{70,2}$

(*) – odsetek maksymalnej wartości wzajemnego wpływu czynników wyróżnionych w analizie SWOT. Pierwsza wartość z lewej oznacza wpływ mocnych lub słabych stron województwa na szanse lub zagrożenia, z kolei druga wartość w komórkach oznacza wpływ szans lub zagrożeń na mocne lub słabe strony województwa. W każdym przypadku maksymalna wartość wynosiła 100, zatem maksymalna suma wzajemnych wpływów została określona na poziomie 200.

Źródło: opracowanie własne.

W gronie pięciu czynników wskazanych jako mocne strony województwa o najsilniejszym wpływie na szanse i zagrożenia znajdują się:

- proinwestycyjne działania samorządów;
- sprawność instytucjonalna jst;
- firmy budujące konkurencyjność na bazie innowacji;
- atrakcyjność inwestycyjna;
- oddolne inicjatywy społeczne.

Wskazany powyżej zestaw mocnych stron świadczy o dużych oczekiwaniach wobec działań samorządowych w województwie (na poziomie regionalnym i lokalnym) oraz aktywności społecznej. Region powinien również wykorzystywać swoją atrakcyjność inwestycyjną oraz fakt, że na jego terenie zlokalizowane są firmy rozwijające się w oparciu o innowacje.

Z kolei pięć słabych stron najsilniej utrudniających rozwój to:

- poziom wynagrodzeń;
- niekorzystne zjawiska i procesy demograficzne;
- współpraca pomiędzy biznesem a nauką;
- przedsiębiorczość mieszkańców;
- nakłady na B+R w przedsiębiorstwach.

Powyższe słabości dotyczą głównie trzech zagadnień: innowacyjności gospodarki, przedsiębiorczości oraz niekorzystnych procesów demograficznych.

Na liście szans, które powinny mieć najsilniejszy wpływ na mocne i słabe strony województwa, na pierwszym miejscu znajdują się **polityki UE**, zatem przygotowanie do efektywnego wykorzystania środków europejskich może okazać się kluczowym zagadnieniem z punktu widzenia dalszego rozwoju województwa. Ponadto kolejne szanse o silnym oddziaływaniu na województwo powiązane są z celami rozwoju Unii Europejskiej (**rozwój nowoczesnych technologii i e-gospodarki, wzrost znaczenia edukacji i kształcenia ustawicznego, rozwój specjalizacji regionalnych, rozwój gospodarki przyjaznej środowisku i ograniczenie niekorzystnych zmian klimatu**). Region powinien także wykorzystywać bliższe, jak i dalsze możliwości **współpracy terytorialnej**.

Również wśród pięciu zagrożeń o najsilniejszym wpływie na mocne i słabe strony znajdują się czynniki, które już występują, jak: **spowolnienie gospodarcze** oraz **ograniczanie kompetencji, w tym dochodów i możliwości realizacji polityk przez JST**. Czynnikiem, który może znacząco ograniczać możliwości rozwojowe województwa jest **niestabilne prawo**. Województwo poddawane jest również bardzo silnej konkurencji, która w dalszym ciągu może drenować kapitał ludzki z regionu (**atrakcyjność osiedleńcza metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych** oraz **silna konkurencja uczelni krajowych i zagranicznych**).

TRZY SCENARIUSZE ROZWOJU

W procesie tworzenia SRWO 2030 przeprowadzono warsztaty, których efektem było przygotowanie sześciu scenariuszy rozwoju. Cztery z nich odpowiadały relacjom czynników z analizy TOWS/SWOT, a dwa dodatkowe określono jako tzw. niespodziankowe, czyli łamiące przyjęte wcześniej założenia. Wszystkie scenariusze były opracowane poprzez zastosowanie podejścia antycypacyjnego – znając wizję rozwoju, starano się scharakteryzować kluczowe kroki (działania), które będą prowadziły do tej wizji.

Poniżej zaprezentowano trzy scenariusze. Ze względu na fakt, że analiza TOWS/SWOT wyznaczyła najsilniejsze związki między silnymi stronami i szansami (scenariusz dynamicznego rozwoju), to ten scenariusz uznano jako najistotniejszy. Dla przeciwwagi, by poddać ocenie scenariuszowej pozostałe czynniki strategiczne (słabe strony i zagrożenia) umieszczono scenariusz „unikania zapaści”. Z dwóch scenariuszy niespodziankowych, wybrano scenariusz ograniczonych środków RPO jako ten, który dość dobrze odzwierciedla niepewność związaną ze skutkami rozwoju pandemii⁶.

SCENARIUSZ „DYNAMICZNEGO ROZWOJU”

Scenariusz dynamicznego rozwoju oparty jest o założenie wykorzystania szans oraz bazowania na mocnych stronach województwa (Rysunek 2). W tym scenariuszu podejmowane działania powinny w pierwszej kolejności przynieść zmiany w postaci zatrzymania spadku liczby ludności oraz wzrostu wartości regionalnego PKB na mieszkańca wraz ze wzrostem zarobków. Jednocześnie efekty powinny przynieść działania związane z poprawą jakości powietrza.

Scenariusz bazuje na wykorzystaniu czterech czynników zewnętrznych, jakimi są: polityki UE, trend kładący nacisk na nowoczesną edukację, szeroko rozumiany postęp technologiczny i działania związane ze zmianami demograficznymi (z jednej strony polityki prorodzinne, z drugiej zaś polityki odpowiadające za starzenie się społeczeństwa).

Mocne strony województwa opolskiego pozwalają oczekiwać wzmocnienia regionu poprzez wykorzystanie opisanych wyżej szans. Województwo będzie bazowało na wykwalifikowanych

⁶ Poza wymienionymi wyżej scenariuszami, opracowano w trakcie warsztatów następujące trzy: wychodzenia z cienia (skoncentrowany na wykorzystaniu szans w celu likwidacji słabości województwa); przełamywania trudności (wykorzystujący mocne strony na rzecz niwelowania zagrożeń) oraz złowieszczy (obrazujący nieudaną próbę realizacji wizji).

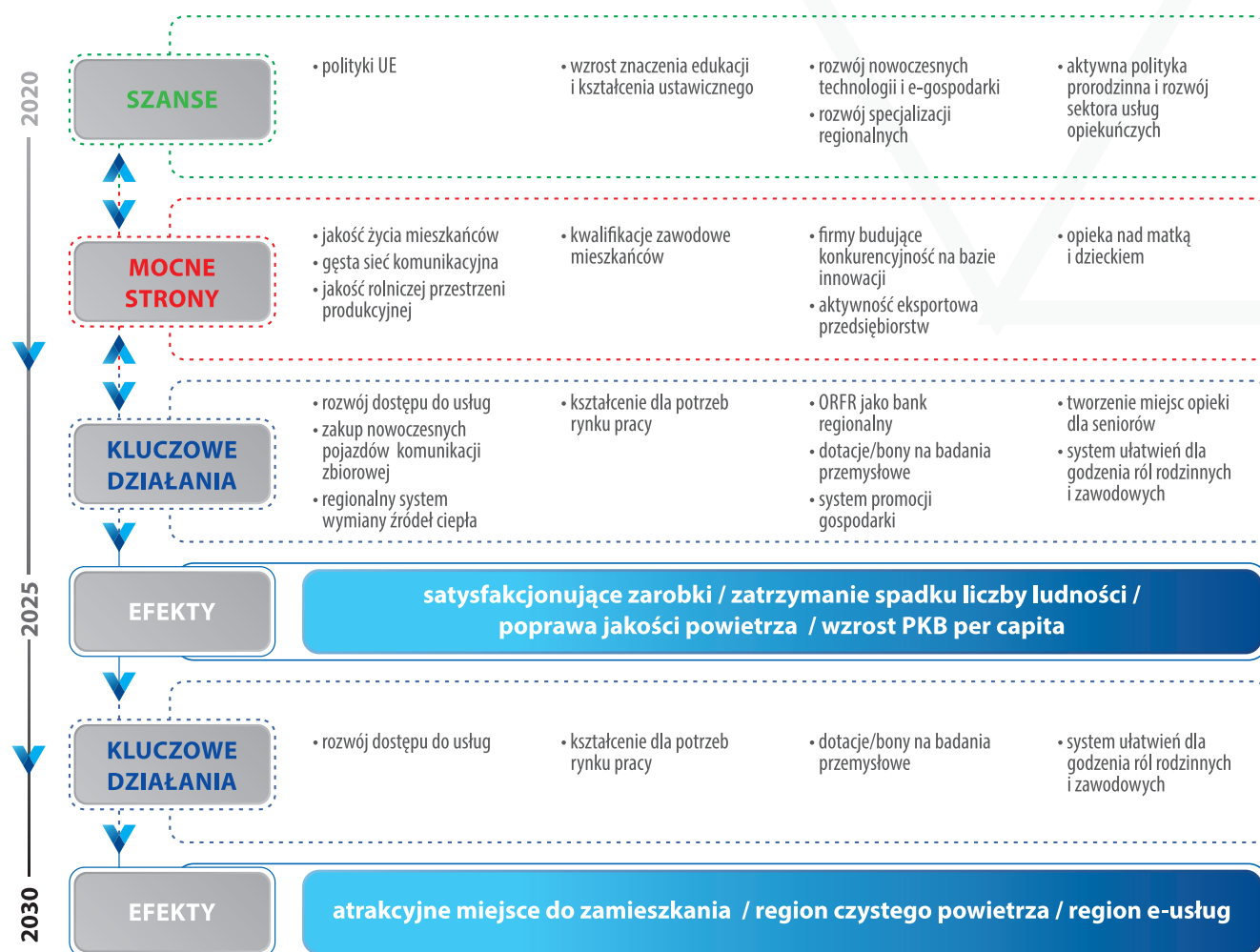
mieszkańcach oraz aktywności i konkurencyjności działających na jego terenie firm. Będzie również korzystało z własnych doświadczeń w realizacji instrumentów ukierunkowanych na wsparcie rodzin i seniorów.

Scenariusz określa kluczowe działania, które powinny doprowadzić do zakładanych efektów. Działania te skupiają się na:

- rozwoju systemu wsparcia regionalnej gospodarki, m.in. poprzez utworzenie banku regionalnego, a także rozwoju instrumentów finansowych dla przedsiębiorców i bardziej skutecznej promocji gospodarczej;
- zwiększaniu dostępu do usług wraz z poprawą dostępności komunikacyjnej i jakości komunikacji zbiorowej;
- rozwoju systemu ułatwień dla godzenia ról rodzinnych i zawodowych, a także tworzeniu miejsc opieki dla seniorów.

Realizacji wizji rozwoju regionu w 2030 roku towarzyszyć będą także pozytywne zmiany jakości środowiska przyrodniczego. Województwo będzie wyróżniało się wysoko rozwiniętymi e-usługami i wysoką oceną atrakcyjności zamieszkania.

Rysunek 2. Scenariusz „Dynamicznego rozwoju”

Źródło: opracowanie własne.

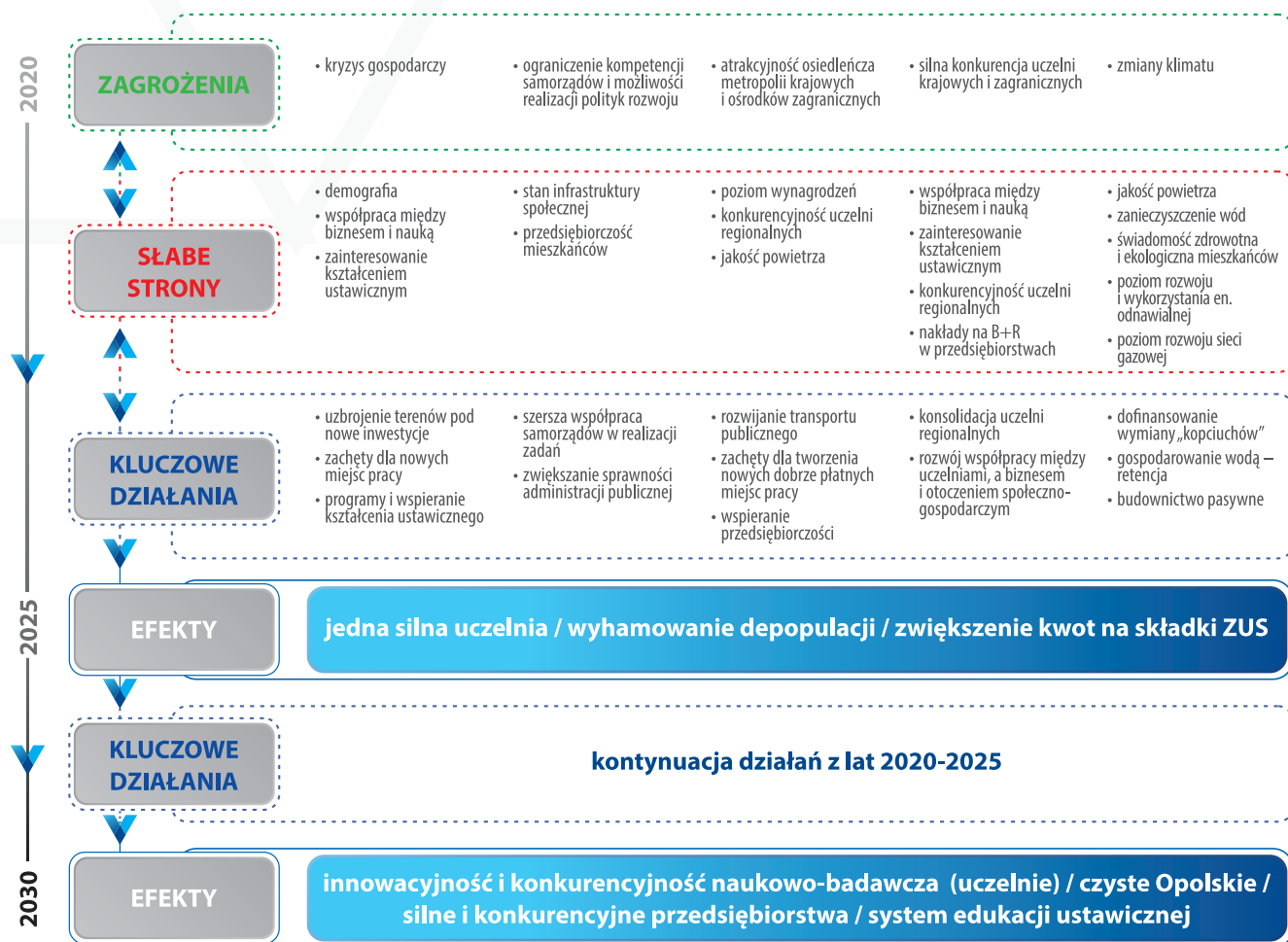
SCENARIUSZ „UNIKANIA ZAPAŚCI”

Scenariusz unikania zapaści koncentruje się na działaniach pozwalających województwu wyeliminować obecne słabości i przezwyciężyć pojawiające się w otoczeniu zagrożenia (Rysunek 3). Za kluczowe zagrożenia dla rozwoju województwa uznano pięć czynników: kryzys gospodarczy; ograniczenie kompetencji samorządów i możliwości realizacji polityk rozwoju JST; konkurencję osiedleńczą metropolii krajowych i ośrodków zagranicznych; konkurencję uczelni krajowych i zagranicznych, a także zmiany klimatu.

W omawianym scenariuszu zagrożenia mają wpływ na relatywnie dużą liczbę słabych stron województwa. Oznacza to, że unikanie realizacji ścieżki rozwoju „dotkniętej” zagrożeniami wymaga szerokiej palety działań zapobiegawczych. Kluczowe działania koncentrują się na następujących zagadnieniach:

- tworzenie jak najlepszych warunków dla prowadzenia biznesu w regionie, ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości oraz wspierania przedsiębiorczości;
- zbudowanie silnej bazy rozwoju kapitału ludzkiego obejmującej zarówno kształcenie ustawiczne, jak i zacieśnianie współpracy między uczelniami, służącej budowie ich silnej pozycji konkurencyjnej. Ważnym działaniem w tym obszarze będzie rozwijanie współpracy między uczelniami a biznesem i otoczeniem społeczno-gospodarczym;
- rozwój współpracy między samorządami oraz podnoszenie sprawności administracji publicznej;
- zmniejszanie negatywnego wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze oraz stosowanie czystych i energooszczędnych technologii.

Rysunek 3. Scenariusz „Unikania zapaści”

Źródło: opracowanie własne.

Jakość i zakres prowadzonych działań powinny skutkować już w początkowym okresie: wzmocnieniem pozycji uczelni (przynajmniej jedna uczelnia o bardzo silnej pozycji w kraju), wyhamowaniem depopulacji oraz wzrostem zamożności mieszkańców.

Scenariusz zakłada, że do 2030 roku nastąpi wzrost innowacyjności i konkurencyjności naukowo-badawczej całego regionu oraz znacząca poprawa jakości środowiska przyrodniczego. Ważnym efektem realizacji działań będzie również wzrost potencjału i konkurencyjności opolskich firm oraz rozwinięty system edukacji ustawicznej.

SCENARIUSZ „OGRANICZONYCH ŚRODKÓW PUBLICZNYCH”

Scenariusz ograniczonych środków publicznych, przede wszystkim środków europejskich, był rozpatrywany w czasie prac nad strategią, kiedy samorzady województw nie miały zapewnionego udziału w funduszach strukturalnych. Scenariusz zakładał realizację najskuteczniejszych działań umożliwiających ograniczenie spowolnienia rozwoju spowodowanego znacząco zmniejszonymi środkami zewnętrznymi. Wariant taki nie jest wykluczony szczególnie ze względu na trwającą pandemię i jej przyszłe skutki społeczno-gospodarcze.

Poza kryzysem gospodarczym scenariusz zakłada wystąpienie w pierwszej fazie trzech dodatkowych zagrożeń, a w drugiej (po 2025 roku) dodatkowych trzech, ponieważ fala kryzysu przejdzie w stan spowolnienia gospodarczego (Rysunek 4).

W scenariuszu zakłada się, że wobec wyjątkowo trudnej sytuacji zewnętrznej, kluczowe będzie oparcie rozwoju o mocne strony województwa. W tym przypadku wskazuje się na:

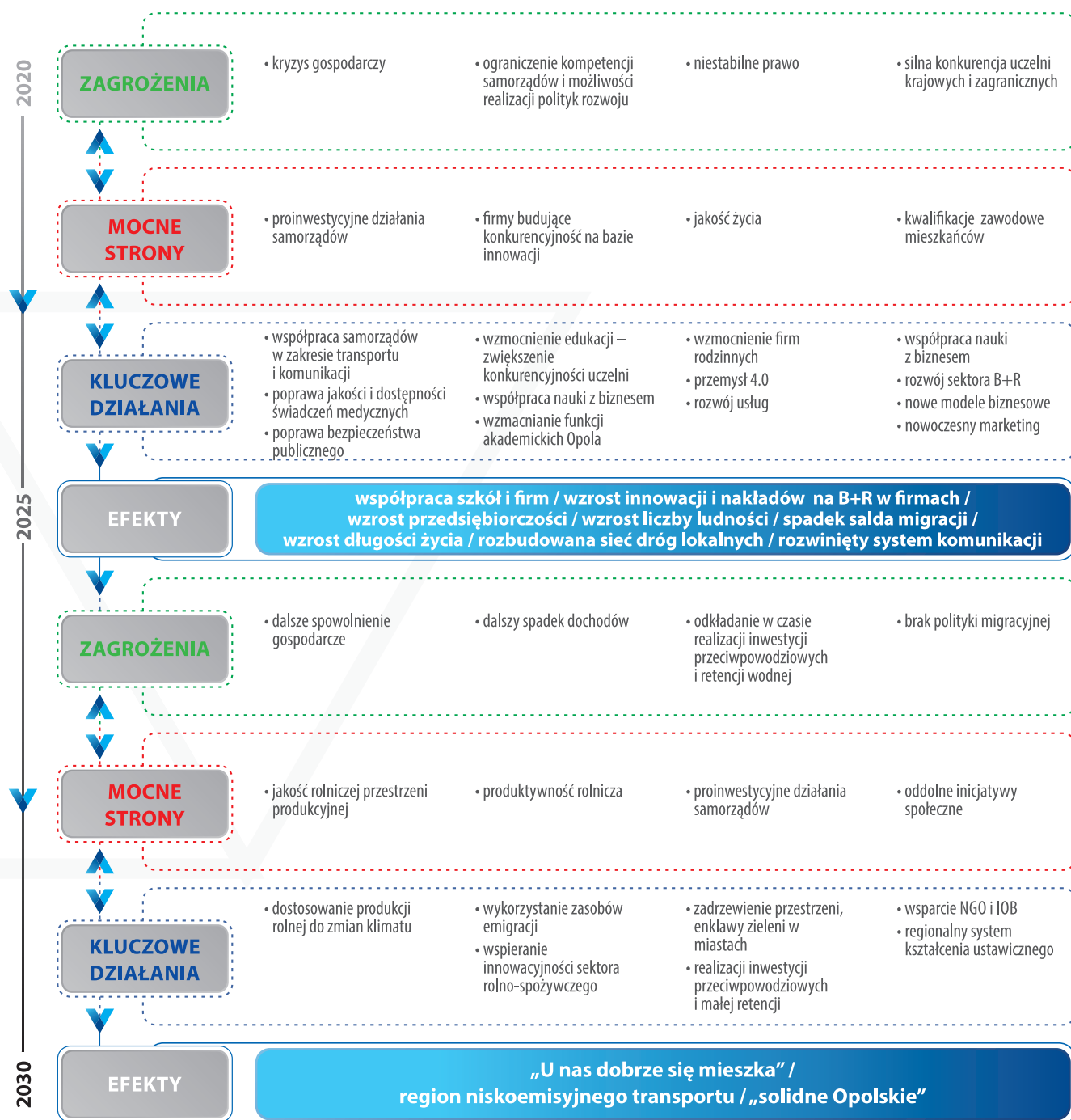
- proinwestycyjną postawę samorządów, które starają się realizować konieczne działania rozwojowe nawet w sytuacji ograniczanych środków;
- firmy, które bazują na innowacjach i jako liderzy powinni w pierwszej kolejności radzić sobie z kryzysem światowym;
- wykwalifikowanych mieszkańców wspierających potrzeby zatrudnieniowe firm konkurujących w skali międzynarodowej;
- jakość życia w regionie, która obecnie uznawana jest przez wielu za wysoką, zatem powinna przyczynić się do wzrostu zainteresowania województwem opolskim jako miejsce pracy i zamieszkania.

Bazując na tych mocnych stronach zakłada się, że do 2025 roku w województwie podjęte będą kluczowe działania skoncentrowane na następujących obszarach:

- rozwoju zasobów ludzkich powiązanego ze wzmacnianiem funkcji akademickich Opola;
- wzmacnianiu roli nauki i innowacji w rozwoju biznesu w województwie;
- poprawie jakości i dostępności usług, głównie medycznych oraz zapewniających bezpieczeństwo publiczne;
- wsparciu firm, w tym położeniu nacisku na rozwój przemysłu 4.0 w regionie;
- współpracy samorządów w zakresie transportu i komunikacji;
- rozwoju nowoczesnego marketingu.

W dobie ograniczonych środków przewidywane działania powinny być precyzyjnie dostosowane do potrzeb interesariuszy oraz gwarantować możliwie wysoką efektywność. Pozwoli to dokonać pierwszych zmian w województwie w postaci szeroko zakrojonej współpracy instytucjonalnej, w tym gospodarczej oraz przestawieniu dużej części gospodarki regionu na działalność opartą o innowacyjność.

Rysunek 4. Scenariusz „Ograniczonych środków publicznych”

Źródło: opracowanie własne.

Po roku 2025 przewiduje się położenie większego nacisku na działania związane z rozwojem produkcji rolno-spożywczej w większym stopniu dostosowanej do zmian klimatycznych, a także szereg działań zwiększających ochronę i racjonalne wykorzystanie środowiska przyrodniczego. Konieczne będzie oparcie na zasobach imigracyjnych, czemu powinno służyć m.in. wspieranie organizacji pozarządowych oraz instytucji otoczenia biznesu.

Zaprezentowany zestaw działań będzie sprzyjał budowaniu marki województwa oraz wzmacnianiu jego wizerunku jako dobrego miejsca do życia w przyjaznym środowisku przyrodniczym.

POLITYKA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

SRWO 2030 zachowuje spójność trzech wymiarów rozwoju: społecznego, gospodarczego oraz środowiskowego (utożsamianego w tym miejscu z przestrzennym) (Rysunek 5). Już w wizji rozwoju województwa wskazano przyszłe cechy województwa (przede wszystkim społeczno-gospodarcze), wyrażając jednocześnie oczekiwania wobec przestrzennych relacji kształtowanych w regionie.

Cele rozwoju województwa zostały oparte o analizy i dyskusje uwzględniające trzy wymiary, przy czym zarówno cele, jak i kierunki interwencji starano się określić bez zbędnych odniesień do konkretnych terytoriów.

Terytorializacja celów przejawia się poprzez wskazanie obszarów strategicznej interwencji oraz otwarcie możliwości elastycznego interweniowania w różnych obszarach także poprzez „inne instrumenty wsparcia”. Terytorialny wymiar celów społeczno-gospodarczych uwzględnia zatem strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa opolskiego oraz określa specyficzne cele polityki przestrzennej i rekomendacje, które powinny być brane pod uwagę w strategiach lokalnych i ponadlokalnych w poszczególnych częściach regionu.

Rysunek 5. Polityka rozwoju województwa opolskiego

Źródło: opracowanie własne.

Ważnym elementem polityki rozwoju województwa będzie wdrażanie w życie zasad realizacji Strategii Opolskie 2030. Zasady te mają wspierać podejmowanie decyzji, zarówno w wymiarze społeczno-gospodarczym jak i przestrzennym.

CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ SRWO 2030

Struktura celów Strategii województwa opolskiego składa się z dwóch poziomów celów (cele strategiczne oraz cele operacyjne) oraz kierunków działań. Bezpośredni wpływ na realizację wizji rozwoju mają trzy cele strategiczne, które będą realizowane przez łącznie jedenaście celów operacyjnych.

Cele strategiczne i cele operacyjne:

- przyczyniają się do realizacji wizji;
- są powiązane z wyzwaniami strategicznymi i elementami analizy SWOT;
- mają charakter horyzontalny – adresowane są do całej społeczności regionu;
- są terytorializowane – poprzez model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa i oczekiwania wobec obszarów strategicznej interwencji zaprezentowane w części „terytorialny wymiar strategii”;
- spełniają kryterium SMART, zatem są: specyficzne, mierzalne, osiągalne, istotne i określone w czasie.

CELE STRATEGICZNE

Cele strategiczne określone zostały w trzech obszarach, które były również podstawą identyfikacji wyzwań: społeczeństwo, środowisko, gospodarka. Zapisy celów strategicznych, jak i zastosowany ich opis wskazują stan docelowy, jakim będzie charakteryzowało się województwo w 2030 roku.

CEL STRATEGICZNY 1: CZŁOWIEK I RELACJE – MIESZKAŃCY GOTOWI NA WYZWANIA I TWORZĄCY OTWARTĄ WSPÓLNOTĘ

OPOLSKIE W 2030

Mieszkańcy tworzą aktywną społecznie i otwartą na zmiany wspólnotę. Więzy i relacje międzyludzkie, wrażliwość na potrzeby drugiego człowieka są doskonałą podstawą do rozwoju aktywności społecznej, działań wolontariackich i inicjatyw oddolnych. W regionie funkcjonują liczne organizacje społeczne wspierane w zakresie profesjonalizacji i wzrostu jakości prowadzonych działań. Priorytetem dla władz regionalnych jest kreowanie świadomych i konsekwentnie realizowanych polityk: młodzieżowej, prorodzinnej i senioralnej. Wyjątkowe miejsce w regionalnej polityce rozwoju zajmuje pielęgnowanie wielokulturowego dziedzictwa oraz budowanie klimatu dla integracji międzykulturowej, tolerancji i otwartości wobec różnych postaw, poglądów, osób, w tym przybyszów z zagranicy, a także włączanie cudzoziemców i reemigrantów w życie społeczno-gospodarcze regionu.

Komfort życia w Opolskim zwiększa się za sprawą zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na rzecz lokalnych społeczności przywracających do życia obszary kryzysowe. Gminy, przy wsparciu władz regionalnych, realizują kompleksowe programy rewitalizacji obejmujące interwencje na obszarach koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Wykwalifikowani mieszkańcy województwa stanowią o sile regionu. Wzrost jakości kształcenia na wszystkich poziomach, wzmocnienie instytucji edukacyjnych, aktywizacja zawodowa i działania na rzecz wzrostu kwalifikacji i kompetencji mieszkańców służą rozwojowi regionalnego rynku pracy i przygotowują

ich na wyzwania cywilizacyjne. Opolskie uczelnie angażują się w procesy rozwoju społecznego i gospodarczego, oprócz nauki i dydaktyki gotowe są do współpracy z otoczeniem i komercjalizacji badań.

Sektor usług rozwija się dynamicznie. Usługi społeczne, w tym z zakresu ochrony zdrowia, ale również atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego wpływają na wizerunek województwa jako dogodnego miejsca do życia i wypoczynku. Wzrost poziomu jakości życia związany jest z rozwojem sektora e-usług, który ułatwia satysfakcjonujące funkcjonowanie mieszkańców w sferach społecznej i zawodowej z wykorzystaniem bezprzerwowego dostępu do elektronicznych zasobów informacyjnych.

Zapewnienie bezpieczeństwa, ładu i równowagi społecznej to jedno z najważniejszych zadań władz publicznych. Poczucie bezpieczeństwa daje rozwinięta i stale doskonalona infrastruktura w obszarze ochrony zdrowia, zarządzania kryzysowego i komunikacji. Wdrażane są specjalistyczne systemy IT informujące o zagrożeniach, które pozwalają szybko i sprawnie reagować na zbliżające się niebezpieczeństwo. Kluczowy w tym obszarze jest rozwój edukacji, która kształtuje właściwe postawy i nawyki, a także uczy, jak unikać niebezpieczeństw w życiu codziennym poprzez świadome ograniczanie możliwości ich występowania.

CEL STRATEGICZNY 2: ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – ŚRODOWISKO ODPORNE NA ZMIANY KLIMATYCZNE I SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI

OPOLSKIE W 2030

Środowisko jest odporne na zmiany klimatyczne, a jednocześnie przyjazne i sprzyjające rozwojowi, dzięki rozwiązywaniu problemów globalnych w skali regionalnej. Kurczące się zasoby wody, skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych, nowoczesna gospodarka odpadami, czy niska emisja, to czynniki, które tu i teraz decydują o jakości życia. I to od rozwiązania tych problemów zależy dalszy rozwój i dobrobyt województwa.

Zrównoważony rozwój wymaga, poza potężnymi nakładami finansowymi i infrastrukturalnymi, zmianami prawnymi i organizacyjnymi, prawdziwej rewolucji w myśleniu i działaniu jednostek. Dlatego realizowane są szeroko pojęta edukacja ekologiczna oraz kształtowanie postaw i wzorów zachowań, przede wszystkim młodego pokolenia. Władza publiczna, w tym samorząd regionu, jest wzorem do naśladowania stosując nowoczesne, prośrodowiskowe rozwiązania w zakresie np. realizowanych inwestycji, zarządzania transportem publicznym, realizacji programów antysmogowych, czy wykorzystania energetyki odnawialnej. Towarzyszy temu kształtowanie świadomości ekologicznej oraz indywidualnych wyborów mieszkańców jako konsumentów.

Zrównoważony rozwój regionu oznacza minimalizację negatywnych skutków inwestycji i działań niezbędnych dla stworzenia silnej i konkurencyjnej gospodarki. Wyraża się w szczególnej trosce o zachowanie bioróżnorodności poprzez np. ochronę zagrożonych siedlisk i gatunków oraz obszarów szczególnie cennych przyrodniczo i krajobrazowo. Nie można jednocześnie zapominać o dziedzictwie kulturowym, które bez należytej ochrony nie przetrwa, a z odpowiednim wsparciem staje się kołem napędowym regionalnej kultury, edukacji i turystyki. Wiele zależy od skuteczności wdrażania powstającego aktualnie audytu krajobrazowego, który zabezpiecza obszary szczególnie cenne dla społeczności regionu.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym władze dbają o proprzyrodnicze kształtowanie przestrzeni publicznych – poprawa ich jakości podnosi komfort życia mieszkańców. Samorządy propagują znaczenie usług ekosystemowych – czyli korzyści o wymiernej, możliwej do wyliczenia wartości, które daje ludziom otaczająca ich przyroda, szczególnie na terenach miejskich.

CEL STRATEGICZNY 3: SILNA GOSPODARKA – GOSPODARKA INTELIGENTNA WZMACNIAJĄCA KONKURENCYJNOŚĆ REGIONU

OPOLSKIE W 2030

Silna gospodarka to gospodarka rozwijająca się przy wykorzystaniu nowoczesnych procesów technologicznych, poprzez wdrażanie rozwiązań innowacyjnych, wielosektorowej współpracy i wsparcia okołobiznesowe. Silna gospodarka to także firmy funkcjonujące w międzynarodowych sieciach współpracy, dysponujące potencjałem do wprowadzania nowych technologii, wykwalifikowaną kadrą i przyczyniające się do rozwoju specjalizacji regionalnych.

Wyróżnikiem opolskiej gospodarki są małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym firmy rodzinne i przedsiębiorstwa działające na obszarach wiejskich, a także w obszarze ekonomii społecznej. Kompleksowe wsparcie finansowe i organizacyjne firm sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości, poszerzaniu rynków zbytu, wymianie dobrych praktyk a docelowo harmonizacji i dynamizacji procesów rozwojowych w regionie. Wsparcie ukierunkowane jest także na optymalne wykorzystanie warunków naturalnych i zwiększenie produktywności opolskiego rolnictwa i rybactwa, które cechują wielofunkcyjność, a także podejście prośrodowiskowe w procesach wytwórczych.

Konkurencyjna gospodarka regionalna wymaga dobrej dostępności transportowej i komunikacyjnej, zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Niezbędna jest nowoczesna infrastruktura internetowa zapewniająca szybką transmisję danych, bezprzerwowy dostęp stacjonarny i mobilny oraz bezpieczeństwo usług i danych. Wyrazem troski władz publicznych o gospodarkę i środowisko są działania służące budowie zintegrowanego systemu transportu, co wymaga współpracy na wszystkich szczeblach zarządzania rozwojem oraz sukcesywnego wprowadzania nowych rozwiązań organizacyjnych i technicznych.

Szeroko rozumiana promocja (m.in. gospodarcza, turystyczna, kulturalna) wykorzystująca nowoczesne instrumenty marketingowe sprzyja budowaniu marki regionu, w którym realizowana jest koncepcja *slow life*⁷ umiejętnie godząca sfery aktywności gospodarczej, zawodowej i wygodnego, dostatniego życia. Skuteczność działań marketingowych zależy od sprawności i przygotowania instytucji i organizacji odpowiedzialnych za promocję, które objęte są wsparciem organizacyjnym. Kluczowe jest także kształtowanie tożsamości regionalnej już na wczesnych etapach edukacji.

CELE OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cele operacyjne uszczegóławiają i precyzują cele strategiczne. Kierunki działań wskazane w poszczególnych celach określone są za pomocą katalogów interwencji zidentyfikowanych w procesie opracowania SRWO 2030. Katalogi te mają charakter otwarty, co ułatwia elastyczne podejście do konkretyzacji wsparcia na etapie jej wdrażania.

Wszystkie cele operacyjne prowadzą do realizacji wizji i celów strategicznych. Jedne w sposób bezpośredni wpływają na dany cel strategiczny inne pośrednio. Cele wzajemnie na siebie oddziałują, zatem należy je rozpatrywać kompleksowo (Rysunek 6).

⁷ *slow life* oznacza życie w zwolnionym tempie, z dala od codziennej bieganiny w korporacji i niezdrowego jedzenia dostępnego w dużych sklepach.

Rysunek 6. „11” Opolszczyzny – cele operacyjne na tle celów strategicznych

Źródło: opracowanie własne.

TRWAŁE WIĘZI SPOŁECZNE

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **integracja i aktywizacja społeczna** (zwiększanie partycypacji mieszkańców w działaniach na rzecz swoich środowisk lokalnych i całego województwa; wsparcie wspólnych inicjatyw różnych grup społecznych, w tym służących integracji europejskiej, włączanie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem; wzrost świadomości potrzeb i problemów osób z niepełnosprawnościami; rozwój budżetów obywatelskich i sołeckich; promocja wolontariatu i innych dobrych praktyk w działalności społecznej);
- ✓ **wsparcie rozwiązań prorodzinnych** (działania wspomagające funkcjonowanie rodzin, promocja i przygotowanie do rodzicielstwa zastępczego, praca socjalna z rodzinami problemowymi, przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, działania bezpośrednio adresowane do osób młodych

oraz seniorów, partnerstwo wielosektorowe na rzecz osób starszych, budowanie więzi międzypokoleniowych i wsparcie dialogu międzypokoleniowego);

- ✓ **profesjonalizacja organizacji społecznych** (wsparcie: jakości zarządzania i możliwości pozyskiwania do pracy wysoko wykwalifikowanych specjalistów, nawiązywania współpracy – w tym międzynarodowej – na rzecz wykorzystywania najnowszych i wypracowywania nowych metod integracji i aktywizacji społecznej; cyfryzacja organizacji);
- ✓ **budowa systemu wsparcia rewitalizacji** (kompleksowe i silnie uspołecznione działania przywracające do życia obszary deficytowe i zdegradowane społecznie, wspieranie powstawania przestrzeni publicznych integrujących różne grupy społeczne, wzmacnianie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych, monitorowanie rewitalizacji, upowszechnienie działań rewitalizacyjnych);
- ✓ **rozwój społeczeństwa wielokulturowego** (wsparcie działań służących otwartości i tolerancji, rozwojowi wielokulturowości, integracji międzykulturowej i tożsamości regionalnej; promocja i wsparcie działań służących podtrzymywaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących region, promocja gwary śląskiej, rozwój edukacji kulturowej, wsparcie i integracja cudzoziemców i reemigrantów).

WYKWALIFIKOWANI MIESZKAŃCY

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **wzrost jakości kształcenia** (podwyższenie jakości edukacji na wszystkich poziomach, w tym w zakresie edukacji językowej, wprowadzanie nowoczesnych metod nauczania, wspieranie kształtowania kompetencji proinnowacyjnych, promocja edukacji przez całe życie, rozwój kształcenia ustawicznego, promocja i podnoszenie prestiżu szkolnictwa zawodowego, szersze włączanie pracodawców w proces kształcenia, wspieranie opolskich uczelni m.in. w zakresie uruchamiania prestiżowych lub niszowych kierunków kształcenia);
- ✓ **wzmacnianie instytucji** (rozbudowa i modernizacja infrastruktury jednostek edukacyjnych i szkół wyższych; wyposażenie i doposażenie w sprzęt, w tym w IT, niezbędne oprogramowanie i pomoce dydaktyczne; zwiększanie zaawansowania technologicznego i włączenia cyfrowego instytucji; rozwój partnerstw instytucji i przedsiębiorstw z regionu);
- ✓ **aktywizacja zawodowa** (profesjonalizacja doradztwa zawodowego, w tym specjalistycznego adresowanego do młodych ludzi wchodzących na rynek pracy; działania zwiększające szanse na rynku pracy osób wymagających wsparcia, jak: seniorzy, bierni zawodowo, kobiety, reemigranci, cudzoziemcy, osoby z niepełnosprawnościami, opiekunowie osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu);
- ✓ **współpraca na rzecz rozwoju kwalifikacji i kompetencji** (budowa szerokiej sieci współpracy na rzecz wysokich kwalifikacji mieszkańców Opolskiego skoncentrowanej wokół uczelni wyższych i integrującej aktywność instytucji na różnych etapach edukacji mieszkańców; wymiana doświadczeń i współpraca z uczelniami i instytucjami zagranicznymi; wzmacnianie trzeciej misji uczelni polegającej na rozwoju regionotwórczej funkcji nauki).

ROZWINIĘTE I DOSTĘPNE USŁUGI

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **rozwój opieki zdrowotnej** (poprawa infrastruktury ochrony zdrowia; zwiększanie dostępu do opieki medycznej; rozwój nowoczesnych usług zdrowotnych, w tym rehabilitacyjnych; edukacja i profilaktyka zdrowotna; promocja zdrowia fizycznego, psychicznego i psychospołecznego; przeciwdziałanie chorobom cywilizacyjnym; wzrost jakości świadczonych usług);
- ✓ **rozwój usług społecznych** (rozwój infrastruktury społecznej; poprawa dostępności do usług żłobkowych; wzrost jakości zarządzania w podmiotach świadczących usługi opiekuńcze; wsparcie procesu deinstytucjonalizacji; rozwój usług opiekuńczych i wytnieniowych; wsparcie osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów);
- ✓ **rozszerzanie oferty spędzania wolnego czasu** (wykorzystanie naturalnego potencjału regionu; budowa, modernizacja istniejącej i poprawa dostępności infrastruktury; działania służące urozmaiceniu oferty kulturalnej, turystycznej i rekreacyjno-sportowej);
- ✓ **rozwój e-usług** (wsparcie działań służących rozwojowi nowych usług świadczonych w całości lub częściowo przez Internet, a także wzrostowi różnorodności, dostępności i jakości e-usług).

BEZPIECZNY REGION

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **poprawa bezpieczeństwa** (rozwój infrastruktury zapewniającej bezpieczeństwo w różnych obszarach życia społeczno-gospodarczego, służącej zarządzaniu kryzysowemu, rozwój systemów IT w zakresie informowania o zagrożeniach, wsparcie działań organizacyjnych na rzecz poprawy bezpieczeństwa);
- ✓ **rozwój edukacji na rzecz bezpieczeństwa** (przeciwdziałanie i ograniczanie skutków zdarzeń katastrofalnych, unikanie niebezpieczeństw w życiu codziennym, kształtowanie nawyków i właściwych postaw, przestrzeganie procedur w sytuacji zagrożeń naturalnych);
- ✓ **współpraca instytucjonalna** (wspieranie instytucji bezpieczeństwa publicznego, współpracy różnych podmiotów i instytucji, w tym państwowych, na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego, w sytuacjach kryzysowych i zagrożeń cywilizacyjnych, w tym cyberbezpieczeństwa).

OPOLSKIE ZEROEMISYJNE

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **obniżenie emisyjności gospodarki** (rozwój gospodarki niskowęglowej, nieopartej na paliwach kopalnych; realizacja programów antysmogowych i ochrony powietrza; wspieranie rozwoju nowoczesnych i proekologicznych rozwiązań w zakresie transportu publicznego i współdzielonego; poprawa efektywności pojazdów; wsparcie rozwoju inteligentnej mobilności; tworzenie warunków do powstawania zeroemisyjnych terenów inwestycyjnych);
- ✓ **rozwój zielonych technologii** (wdrażanie nowoczesnych, nieobciążających środowisko rozwiązań techniczno-technologicznych dla celów społeczno-gospodarczych, wsparcie upowszechniania i wykorzystania energetyki odnawialnej, rozproszonej i prosumenckiej, wsparcie badań i współpracy służących rozwojowi i wdrażaniu zielonych technologii i innowacji);
- ✓ **poprawa efektywności energetycznej gospodarki** (wsparcie działań minimalizujących zużycie energii: modernizacja energetyczna, zmiana systemów zasilania w energię cieplną, odzysk energetyczny, inteligentne (smart) zarządzanie energią);

PRZYJAZNE ŚRODOWISKO I RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **rozwój świadomości ekologicznej i praktycznych zastosowań** (wdrożenie prośrodowiskowych rozwiązań w podmiotach publicznych; kształtowanie postaw m.in. poprzez: edukację ekologiczną oraz kształtowanie postaw i wzorców konsumpcji przyjaznych środowisku; rozwój i promocja modelowych rozwiązań na rzecz ochrony środowiska, zachęcanie do korzystania z transportu zbiorowego);
- ✓ **ochrona zasobów wodnych** (poprawa jakości i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej; poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz ich racjonalne wykorzystanie; ochrona i racjonalne gospodarowanie zasobami glebowo-wodnymi);
- ✓ **nowoczesna gospodarka odpadami** (wspieranie rozwoju gospodarki obiegu zamkniętego; efektywne wykorzystanie surowców, produktów i odpadów; wzmocnienie skuteczności systemu gospodarowania odpadami; wspieranie działań służących ograniczeniu powstawania odpadów);
- ✓ **zarządzanie zasobami gleb i kopalin** (ochrona udokumentowanych i potencjalnych złóż kopalin, w szczególności strategicznych dla województwa; kompleksowa eksploatacja zgodna z koncesjami; racjonalne wykorzystanie wód mineralnych i termalnych; ochrona gleb o najwyższym potencjale; stabilizacja warunków wodnych, mikroklimatycznych i ekologicznych terenów hydrogenicznych i wodno-błotnych; rozwój rolnictwa ekologicznego; przeciwdziałanie erozji gleb);
- ✓ **zapobieganie skutkom zjawisk klimatycznych** (tworzenie prośrodowiskowego systemu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania suszy, przystosowanie składu gatunkowego lasów, zwiększanie retencji, w szczególności retencji naturalnej, ochrona i odtwarzanie terenów bagiennych, zalewowych oraz renaturyzacja rzek; rozwój zielono-błękitnej infrastruktury; wdrażanie rozwiązań służących zatrzymywaniu wód opadowych; wykorzystanie „szarych wód”).

WYSOKIE WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **ochrona bioróżnorodności** (ochrona zagrożonych siedlisk i gatunków, odtwarzanie siedlisk zdegradowanych, w szczególności wodno-błotnych, wprowadzanie i wzmacnianie zielonej infrastruktury, w szczególności o wysokiej wartości przyrodniczej na terenach rolniczych i zurbanizowanych oraz proprzyrodnicze kształtowanie przestrzeni publicznych, rozwój centrów ochrony różnorodności biologicznej, edukacyjnych i ekoturystycznych, propagowanie wartości usług ekosystemowych);
- ✓ **dbałość o zachowanie dziedzictwa kulturowego** (działania na rzecz zachowania i przystosowania zabytków do nowych funkcji użytkowych, w szczególności służących kulturze, turystyce, edukacji; sporządzenie wojewódzkiego katalogu dóbr kultury współczesnej, wymagających ochrony; digitalizacja zasobów; wsparcie dla stanowienia parków kulturowych);
- ✓ **wzmocnienie systemu ochrony przyrody** (rozwój i optymalizacja systemu ochrony przyrody, w tym wzmocnienie ochrony korytarzy ekologicznych, wzmocnienie efektywnej ochrony i zarządzania ochroną przyrody na poziomie regionalnym, rozpoznanie i monitoring zasobów i walorów przyrodniczych województwa);
- ✓ **ochrona krajobrazów** (opracowanie i sukcesywne wdrażanie audytu krajobrazowego dla województwa opolskiego, w tym wytycznych i rekomendacji dla ochrony i kształtowania obszarów szczególnie cennych dla mieszkańców).

GOSPODARKA OTWARTA NA WSPÓŁPRACĘ

- ✓ **rozwój przedsiębiorczości** (edukacja i szkolenia w zakresie przedsiębiorczości na każdym etapie edukacji „przez całe życie”; wsparcie w zakładaniu własnej działalności gospodarczej, w tym przez reemigrantów i cudzoziemców; rozwój ekonomii społecznej; promocja postaw probiznesowych);
- ✓ **współpraca gospodarcza** (wspieranie działalności klastrowej i inicjatyw klastrowych; rozwijanie istniejących sieci współpracy oraz wspieranie tworzenia nowych; wymiana dobrych praktyk i współpraca w układach transgranicznym i międzynarodowym; rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego; zintegrowana i kompleksowa promocja gospodarcza regionu; współpraca i wymiana praktyk organizacji wspierających rozwój gospodarczy);
- ✓ **badania na rzecz gospodarki** (wsparcie badań w uczelniach, instytutach naukowo-badawczych i innych organizacjach służących przede wszystkim wdrożeniom produktów oraz komercjalizacji wiedzy; badania potencjału specjalizacji regionalnych oraz identyfikacja nisz rozwojowych; badania potrzeb i możliwości wsparcia przedsiębiorców; monitoring klimatu inwestycyjnego).

SILNE BRANŻE

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności firm** (podnoszenie poziomu technologicznego w firmach; rozwój sektora B+R; zwiększenie wykorzystania najnowszych technologii w gospodarce województwa; włączanie firm regionalnych w międzynarodowe sieci współpracy; wsparcie przedsiębiorców, w tym firm rodzinnych, w poszerzaniu rynków zbytu produktów i świadczenia usług również na skalę międzynarodową, m.in. poprzez dostęp do usług świadczonych przez IOB);
- ✓ **wspieranie powstawania miejsc pracy** (działania zwiększające dostęp firm do pracowników o wysokich kwalifikacjach, wzmacnianie działań ukierunkowanych na likwidację deficytów na rynku pracy, wspieranie współpracy między instytucjami edukacyjnymi a przedsiębiorcami, wspieranie polityki kadrowej oferującej ścieżki kariery w nowoczesnych przedsiębiorstwach regionu, wspieranie zatrudniania specjalistów w gospodarce regionu);
- ✓ **rozwój wiodących branż gospodarki regionalnej** (wsparcie inteligentnych specjalizacji i procesu przedsiębiorczego odkrywania, a także innych branż i sektorów odgrywających ważną rolę w gospodarce regionu, w tym m.in. rolnictwa i rybactwa);
- ✓ **poprawa klimatu inwestycyjnego** (zachęty inwestycyjne na poziomie regionalnym i lokalnym; rozwój konkurencyjnych terenów inwestycyjnych; rozwój kompleksowego systemu pozyskiwania inwestorów zewnętrznych; promowanie i wspieranie przedsiębiorstw, szczególnie tych, które wdrażają „Przemysł 4.0”).

REGION DOSTĘPNY KOMUNIKACYJNIE

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **rozwój infrastruktury komunikacyjnej** (powiązanie węzłów autostradowych i dróg ekspresowych z układem dróg krajowych i wojewódzkich; poprawa stanu i jakości regionalnej infrastruktury transportowej; budowa i przebudowa dróg, obwodnic i przepraw mostowych w regionie; rozwój osi komunikacyjnej północ-południe; budowa nowego węzła autostradowego dla lepszego skomunikowania stolicy regionu; poprawa wewnętrznej dostępności drogowej w regionie;

rewitalizacja linii kolejowych; wspieranie działań zmierzających do podniesienia atrakcyjności korytarza Odrzańskiej Drogi Wodnej);

- ✓ **rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej** (inwestycje infrastrukturalne służące wzrostowi możliwości wykorzystania Internetu na terenie całego regionu, zapewniające szybką transmisję danych, bezprzerwowo dostęp stacjonarny i mobilny do Internetu, bezpieczeństwo w sieci);
- ✓ **rozwój transportu zintegrowanego** (działania służące rozwojowi sieci transportu publicznego, w tym budowa węzłów przesiadkowych; rozwój systemu zarządzania ruchem, w tym w miastach w ramach smart city; rozwój systemu dróg rowerowych, budowa infrastruktury przyjaznej rowerzystom; opracowanie zintegrowanego rozkładu jazdy, wprowadzenie systemu „jednego biletu”).

CENIONA MARKA REGIONU

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ✓ **rozwój tożsamości regionalnej** (popularyzacja wiedzy o regionie i jego mieszkańcach pochodzących z różnych kręgów kulturowych, m.in.: niemieckiego, śląskiego, kresowego, czeskiego i romskiego; promowanie dziedzictwa niematerialnego regionu w tym: tradycji wyróżniających region, kulinariów, etosu pracowitości i solidności; upamiętnianie ważnych wydarzeń z historii regionu);
- ✓ **budowa wizerunku Zielonego Opolskiego** (promowanie: zielonych walorów i produktów regionu, wysokiej jakości życia w połączeniu z rosnącą świadomością ekologiczną mieszkańców, Opolskiego jako *slow* regionu, koncepcji inteligentnych wsi (tzw. *smart villages*); wsparcie wykorzystania *car-sharingu*, hulajnóg i rowerów);
- ✓ **rozwój silnych produktów turystycznych** (wsparcie działań służących tworzeniu nowych oraz wzmocnieniu już istniejących produktów turystycznych; wspieranie działań integrujących produkty turystyczne adresowane do konkretnych grup docelowych);
- ✓ **nowoczesny marketing regionu** (międzyinstytucjonalna współpraca na rzecz skutecznej promocji regionu; wzmocnienie zdolności instytucji i organizacji do wykorzystywania nowoczesnych narzędzi komunikacji; wspieranie działań zwiększających dostęp do informacji o regionie, wydarzeniach i jego walorach; promocja i rozwój innowacyjnych platform usługowych).

SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO Z KRAJOWYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Prace nad Strategią Opolskie 2030 prowadzone były w okresie obowiązywania SOR oraz wprowadzenia w życie KSRR 2030. Jednocześnie toczyły się prace nad nowelizacją ustawy o zasadach prowadzenia rozwoju. Umożliwiło to zapewnienie spójności SRWO 2030 z powyższymi strategiami oraz uwzględnienie wprowadzanych rozwiązań prawnych i organizacyjnych.

SRWO 2030 zachowuje spójność z SOR (Tabela 7), w szczególności w ramach celu strategicznego "Mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę", który powinien wspierać realizację celów II i III SOR. Cel strategiczny "Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi", ze względu na konstrukcję SOR, odnosi się do dwóch obszarów wpływających na osiągnięcie celów. Z kolei "Gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu" odpowiada zapisom celu szczegółowego I w strategii rządowej, jakim jest "Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną".

Tabela 7. Spójność Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 r. ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)

Cele strategiczne SRWO 2030	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020		
	Cel szczegółowy	Główne obszary koncentracji działań	Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii
CZŁOWIEK I RELACJE – Mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę Cele operacyjne: ▪ Trwałe więzi społeczne ▪ Wykwalifikowani mieszkańcy ▪ Rozwinięte i dostępne usługi ▪ Bezpieczny region	Cel szczegółowy II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	▪ Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne ▪ Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy	▪ Poprawa jakości kapitału ludzkiego ▪ Zwiększenie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju
	Cel szczegółowy III Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	▪ Cyfrowe państwo usługowe	▪ Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju
		▪ Budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego	▪ Poprawa odporności państwa na współczesne zagrożenia i zdolności przeciwdziałania im ▪ Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego jako warunek dla rozwoju kraju

Cele strategiczne SRWO 2030	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020		
	Cel szczegółowy	Główne obszary koncentracji działań	Obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii
ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi <u>Cele operacyjne:</u> ▪ Opolskie zeroemisyjne ▪ Przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami ▪ Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe	-	-	▪ Zrównoważenie systemu energetycznego Polski
	-	-	▪ Rozwój potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców
SILNA GOSPODARKA – Gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu <u>Cele operacyjne:</u> ▪ Gospodarka otwarta na współpracę ▪ Silne branże ▪ Region dostępny komunikacyjnie ▪ Ceniona marka regionu	Cel szczegółowy I Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	▪ Wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji	-
		▪ Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych	-
		▪ Przemiany strukturalne sektora ▪ Nowe formy działania i współpracy ▪ Nowoczesne instrumenty wsparcia	-
		▪ Zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki ▪ Zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie	-
		▪ Cyfrowe państwo usługowe	▪ Wzmocnienie cyfrowego rozwoju kraju
		-	▪ Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa warunków świadczenia usług związanych z przewozem towarów i pasażerów

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku oceny spójności SRWO 2030 z KSRR 2030 wskazać należy przede wszystkim ukierunkowanie rozwoju województwa, które jest zbieżne przede wszystkim z celem pierwszym i drugim KSRR (Tabela 8). Istotne jest, że SRWO 2030 wprowadza również obszary strategicznej interwencji (OSI) określone w KSRR 2030 (a wcześniej w SOR) do terytorialnego wymiaru rozwoju, zakładając w tych miejscach synergię polityki krajowej i regionalnej.

Tabela 8. Spójność Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 r. z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030

Cele strategiczne SRWO 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030		
	Cel szczegółowy	Kierunki interwencji	Uszczegółowienie kierunków interwencji
CZŁOWIEK I RELACJE – Mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę <u>Cele operacyjne:</u> ▪ Trwałe więzi społeczne ▪ Wykwalifikowani mieszkańcy ▪ Rozwinięte i dostępne usługi ▪ Bezpieczny region	Cel 1 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	- Infrastruktura społeczna
	Cel 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	Kształcenie wyższe i zawodowe Kształcenie ustawiczne Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego
ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – Środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi <u>Cele operacyjne:</u> ▪ Opolskie zeroemisyjne ▪ Przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami ▪ Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe	Cel 1 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	Infrastruktura komunalna
SILNA GOSPODARKA – Gospodarka inteligentna wzmacniająca konkurencyjność regionu <u>Cele operacyjne:</u> ▪ Gospodarka otwarta na współpracę ▪ Silne branże ▪ Region dostępny komunikacyjnie ▪ Ceniona marka regionu	Cel 1 Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	Infrastruktura łączności elektronicznej Infrastruktura transportowa
	Cel 2 Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym	Usługi Instytucji Otoczenia dla MŚP Wsparcie dla biznesu Wsparcie dla lokalizacji inwestycji zewnętrznych
		Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach	Koncentracja na działaniach proinnowacyjnych Stymulowanie wzrostu innowacyjności w regionach

Źródło: opracowanie własne.

SPECJALIZACJA WOJEWÓDZTWA

Jednym z kluczowych zadań w kreowaniu rozwoju każdego regionu jest ukierunkowanie polityki rozwoju na obszary gospodarki, które pozwolą budować regionalną przewagę konkurencyjną. W dobie pogłębiającej się globalizacji oraz postępu technologicznego aktualne pozostają dwie płaszczyzny konkurencji: kosztowa i jakościowa.

Polityka województwa będzie zmierzała do wzmacniania jakościowej konkurencyjności regionu, wychodząc z założenia, że w dłuższej perspektywie niskie płace nie gwarantują dobrobytu mieszkańcom i trudno będzie konkurować z krajami azjatyckimi i afrykańskimi. Ponadto, to właśnie prace relatywnie proste, tanie, powtarzalne będą coraz częściej zastępowane automatyzacją.

Odpowiedzią polityki rozwoju jest specjalizacja pozwalająca wykonywać produkty i dostarczać usługi lepiej niż inni. Dlatego kontynuowane będą działania ukierunkowane, zgodnie z projektem Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego do 2027 (RSI WO 2027), na trzy rodzaje specjalizacji (Tabela 9):

- regionalne specjalizacje inteligentne;
- potencjalne specjalizacje inteligentne;
- specjalizacje regionalne.

Identyfikacja specjalizacji została przeprowadzona w ramach równoległe toczących się prac nad Regionalną Strategią Innowacji (RSI WO 2027). W pierwszym etapie na podstawie wcześniej opracowanych dokumentów obecnie obowiązującej RSIWO 2020, jak również na podstawie prac grupy ekspertów, opracowano propozycję grup technologii produktów i procesów w różnych obszarach rozwoju województwa opolskiego. Następnie zidentyfikowano działania w obszarze kreowania potencjału innowacyjnego, transmisji produktów innowacyjnych oraz tworzenia innowacji, czyli budowania ponadregionalnych przewag konkurencyjnych.

Klasyfikacja zidentyfikowanych specjalizacji rozwoju regionu została przeprowadzona zgodnie z następującymi założeniami. Jeśli dana grupa technologii otrzymała wskazania aktywności w 3 fazach transferu wiedzy, wtedy została ona zakwalifikowana do specjalizacji inteligentnej. Jeśli dana grupa technologii otrzymała 2 wskazania, wtedy przypisano ją do potencjalnej specjalizacji inteligentnej, natomiast 1 wskazanie klasyfikuje daną grupę technologii do specjalizacji regionalnej.

Tabela 9. Identyfikacja grup technologii do określonego rodzaju specjalizacji regionalnej

GRUPY TECHNOLOGII, PRODUKTÓW...	KREOWANIE	TRANSMISJA	UPOWSZECH.	RODZAJ SPECJALIZACJI
Technologie chemiczne (zrównoważone)				regionalne specjalizacje inteligentne
Zrównoważone technologie budownictwa i drewna				
Technologie przemysłu maszynowego i metalowego				
Technologie rolno-spożywcze				
Sektor ITC				potencjalne specjalizacje inteligentne
Procesy i produkty ochrony zdrowia i życia				
Inteligentne systemy zarządzania mobilnością				
Technologie przemysłu energetycznego (w tym OZE)				specjalizacje regionalne
Gospodarka obiegu zamkniętego				
Kształcenie oparte na wiedzy o nowych technologiach i innowacjach				

Źródło: Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2027 projekt – przyjęty przez Zarząd Województwa Opolskiego 18.11.2019 roku

Szczegółowe określenie aktualnych i potencjalnych inteligentnych specjalizacji województwa opolskiego a także zidentyfikowanych technologii dla 10 grup technologii produktów i procesów nastąpi w nowej RSI WO 2027.

TERYTORYALNY WYMIAR STRATEGII

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Cechy przestrzeni województwa opolskiego warunkują możliwości jego rozwoju społeczno-gospodarczego, a jednocześnie przestrzeń jest kształtowana przez politykę społeczno-gospodarczą. Dlatego strategia uwzględnia wymiar terytorialny zarówno w kontekście uwarunkowań, jak i wyzwań w zakresie kreowania optymalnej struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Obecna struktura funkcjonalno-przestrzenna jest pochodną zróżnicowanych cech fizyczno-geograficznych i odmiennych działań podejmowanych w celu ich wykorzystania, a także wynikiem historycznych procesów geopolitycznych. Głównymi elementami struktury funkcjonalno-przestrzennej są jednostki terytorialne (funkcjonalne) o zróżnicowanych cechach zagospodarowania (predyspozycjach, ograniczeniach), różnych celach rozwojowych (ochronnych, stabilizujących, modernizacyjnych, intensyfikujących, itp.) i odmiennych formach aktywności społeczno-gospodarczej.

Polityka rozwoju musi być osadzona w ramach przestrzennych, które będą racjonalizować podejmowanie wszelkich działań społeczno-gospodarczych w regionie, zapewniając osiągnięcie pożądanych zmian przy jednoczesnym zachowaniu niezbędnej równowagi między gospodarką, społeczeństwem a środowiskiem.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego (PZPWO) został przyjęty **model policentrycznego rozwoju**, jako optymalny i pożądany wobec aktualnych wyzwań rozwojowych. Tworzy on szansę na osiągnięcie wysokiego poziomu ładu przestrzennego, zapewnienie konkurencyjności w stosunku do otoczenia zewnętrznego i eliminację niekorzystnych różnic w warunkach życia wewnątrz regionu.

Model ten nawiązuje do historycznie ukształtowanej sieci równomiernie rozmieszczonych miast z centralnie usytuowaną stolicą województwa i pierścieniowym położeniem miast subregionalnych, powiązanych korytarzami transportowymi. Ważną rolę w modelu policentrycznym odgrywają ośrodki powiatowe, uzupełniające sieć ośrodków miejskich, w szczególności na poziomie ponadlokalnym.

Idea modelu rozwoju policentrycznego opiera się na tworzeniu sieci ośrodków wzrostu (miast), różniących się wielkością i specjalizacją, oferujących zarówno pracodawcom jak i pracownikom szerszy wybór prowadzenia aktywności (policentryczna dekoncentracja). Model przyjmuje postać struktury węzłowej, a Aglomeracja Opolska (AO) oraz ośrodki subregionalne i ośrodki powiatowe są miejscami koncentracji aktywności społeczno-gospodarczej. Istotną rolę w tym modelu odgrywają powiązania zarówno między miastami, jak i w obrębie obszarów funkcjonalnych, współpraca między miastami i komplementarność ich funkcji.

W wymiarze społeczno-gospodarczym koncepcja rozwoju policentrycznego oznacza m.in.:

- racjonalizację kosztów dostosowania infrastruktury i usług publicznych,
- racjonalizację kosztów dojazdów do pracy i usług,
- umożliwienie firmom znalezienie lokalizacji, optymalnie łączącej dostęp do rynku czy zasobów siły roboczej z kosztami prowadzenia działalności,
- wzrost konkurencyjności wszystkich ośrodków wzrostu,
- ograniczenie polaryzacji rozwoju.

Mapa 1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego – synteza

STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

Strefy funkcjonalno-przestrzenne

subregiony

Obszary funkcjonalne

miejskie

wiejskie

przyrodnicze

obszary szczególnie zagrożone powodzią

Ośrodki wzrostu

wojewódzki/subregionalny/pomadlokalny

Główne powiązania funkcjonalne

transportowe lądowe (europejskie)/
(krajowe i regionalne)

transportowe wodne (OWD)

OBSZARY WSPARCIA

Obszary strategicznej interwencji OSI

subregiony:

A Aglomeracja Opolska

B Brzeski

C Kędzierzyńsko-Strzelecki

D Południowy (Przygraniczny)

E Północny

obszary zagrożone trwałą marginalizacją

miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Inne instrumenty wsparcia

miasta małe tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: opracowanie własne

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) w województwie opolskim pokrywają się ze strukturami funkcjonalno-przestrzennymi, w ramach, których następuje integracja funkcjonalna. Uwzględniają istniejące lub potencjalne powiązania funkcjonalne, a także różnią się między sobą szczególnymi warunkami społecznymi, gospodarczymi i przestrzennymi. Dobre doświadczenia współpracy, a także wskazane w diagnozie problemy i potencjały rozwojowe oraz aktualność wyzwań przemawiają za utrzymaniem interwencji w pięciu OSI:

1. OSI Subregion Aglomeracja Opolska,
2. OSI Subregion Brzeski,
3. OSI Subregion Kędzierzyńsko-Strzelecki,
4. OSI Subregion Północny,
5. OSI Subregion Południowy.

Jednocześnie polityka rozwoju województwa uwzględnia OSI określone w SOR i KSRR 2030. Część miast i gmin województwa opolskiego została zaliczona do dwóch typów OSI krajowych:

- 1. OSI Miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze.** W województwie opolskim do grupy miast dotkniętych skutkami transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej (deindustrializacja, skurczenie się bazy ekonomicznej, depopulacja, a w konsekwencji wypłukiwanie funkcji) zaliczają się wszystkie miasta powyżej 20 tys. mieszkańców. KSRR 2030 wskazuje: Brzeg, Namysłów, Nysa, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Krapkowice, Strzelce Opolskie i Prudnik (należy podkreślić, że w tej klasyfikacji nie znalazły się dwa ważne ośrodki powiatowe, miasta Głubczyce i Olesno).
- 2. OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.** W tej kategorii obszarów znajduje się 15 gmin województwa opolskiego. Są to gminy, w których kumulują się w szczególności problemy natury społecznej (starość demograficzna, odpływ mieszkańców, ograniczona dostępność do usług, niska aktywność społeczna, wykształcenie ludności, poziom edukacji szkolnej, ubóstwo dochodowe). Cechą charakterystyczną tych gmin jest ich peryferyjne położenie (na rubieżach województwa). Do tych obszarów KSRR 2030 zalicza gminy Kamiennik, Otmuchów, Paczków, Pakosławice, Branice, Domaszowice, Świerczów, Wołczyn, Murów, Gorzów Śl. Radłów, Cisek, Pawłowiczki, Baborów, Wilków.

Wskazane na poziomie rządowym jednostki nie obejmują wszystkich na terenie województwa miast i gmin wymagających wsparcia. Dlatego interwencja polityki województwa będzie uwzględniała konieczność komplementarności pomocy w stosunku do wybranych obszarów województwa. Szczególnie ważne będzie wsparcie małych ośrodków miejskich, które również są zagrożone utratą funkcji społeczno-gospodarczych, a jednocześnie stanowią ośrodki rozwoju ponadlokalnego, a nie zostały wskazane w KSRR do wsparcia podobnie jak miasta średnie.

Wsparcie OSI będzie odbywało się poprzez dwa rodzaje instrumentów:

1. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) – ten instrument będzie dedykowany subregionom, uznanym jako OSI o znaczeniu regionalnym;
2. Inne Instrumenty Terytorialne (IIT) – instrument przeznaczony dla wszystkich pozostałych terytoriów, z preferencjami dla małych miast oraz grupy gmin wiejskich z problemami rozwojowymi, dla których nie przewidziano dodatkowego wsparcia jak w OSI krajowych.

Polityka rozwoju w OSI będzie wymagała zróżnicowanego podejścia, wynikającego zarówno ze specyfiki OSI, jak i jego zróżnicowania wewnętrznego:

- 1. OSI Subregion Aglomeracja Opolska (AO)** – obszar największej w regionie koncentracji potencjału społeczno-gospodarczego i problemów na styku społeczeństwo – gospodarka – środowisko. AO obejmuje zwarty przestrzennie kompleks terytorialny, w tym miasto Opole i powiązane z nim funkcjonalnie (ekonomicznie, społecznie, komunikacyjnie, infrastrukturalnie, środowiskowo) miasta i wsie, posiadający wspólne systemy (organizacyjne i techniczne) oraz wspólne cele rozwojowe, odznaczający się wysokim poziomem urbanizacji, koncentracją funkcji administracyjnych, przemysłowych, usługowych i mieszkalnictwa. AO jako jeden z 18 miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (MOF) w Polsce, stanowi istotny element struktury osadniczej Polski. W subregionie położone są Krapkowice, które na poziomie kraju zaliczone zostały do miast średniej wielkości tracących funkcje. KSRR 2030 wskazuje gminę Murów wchodzącą w skład Subregionu jako jednostkę zagrożoną trwałą marginalizacją. Ponadto mniejsze miasta należące do subregionu AO: Gogolin, Niemodlin, Ozimek, Zdieszowice, Prószków Tułowice będą wspierane jako ośrodki tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Mając na uwadze dotychczasowe doświadczenie, potrzeby oraz zgłaszaną wolę dalszej współpracy w AO jako głównym ośrodku wzrostu, innowacyjności i nauki, powinny być podejmowane w jeszcze większej skali niż dotychczas, projekty integrujące subregion. Przyczyni się to do zwiększenia konkurencyjności nie tylko tego obszaru, ale całego województwa.
- 2. OSI Subregion Brzeski** – obszar dotychczas zdominowany funkcją rolniczą, obecnie z rozwijającymi się nowymi, poza rolniczymi funkcjami, wymagający godzenia wysokich walorów przestrzeni z potrzebami nowoczesnego przemysłu, osadnictwa i rolnictwa. W subregionie motorem rozwoju jest miasto Brzeg wraz ze swoim MOF, z rozwijającą się strefą gospodarczą, w których już teraz prężnie rozwijają się nowe przedsiębiorstwa. Dobre skomunikowanie z AO, zarówno drogowe jak i kolejowe może być atutem rozwoju subregionu. Ośrodek ten został wskazany na poziomie polityki krajowej jako miasto tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W subregionie położone jest miasto Grodków, które z kolei jest zaliczone do grupy małych miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, wymagających wsparcia polityką województwa.
- 3. OSI Subregion Kędzierzyńsko-Strzelecki** – którego specyfiką jest złożoność problemów i wysoki potencjał rozwojowy, ale jednocześnie różnorodność funkcjonalna, od koncentracji potencjału produkcyjnego przemysłu, po obszary o najwyższych walorach przyrodniczo-krajobrazowych. Subregion obejmuje gminy zaliczane do różnych typów wsparcia. Miasta Kędzierzyn-Koźle i Strzelce Opolskie wskazane są na poziomie krajowym, jako ośrodki średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Ponadto są tu gminy zaliczone w KSRR 2030 do grupy jednostek zagrożonych trwałą marginalizacją (gminy: Cisek i Pawłowiczki). Do subregionu należą również małe miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze: Kolonowskie, Leśnica, Ujazd, Zawadzkie. Atutem subregionu, który może być w jeszcze większym stopniu wykorzystany jest posiadanie terenów wchodzących w skład Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, których wykorzystaniu powinno sprzyjać położenie ich w węźle autostradowym, w pobliżu skrzyżowania autostrad A1 i A4.
- 4. OSI Subregion Północny** – z mniejszymi ośrodkami miejskimi oraz dużym udziałem obszarów wiejskich o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej, a także o największym wśród subregionów udziale gmin o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług (Domaszowice, Gorzów Śląski, Lasowice Wielkie). Wschodnia część subregionu ma długą tradycję przemysłu meblarskiego o uznaniu międzynarodowym. Dwa miasta średniej wielkości: Kluczbork oraz Namysłów zostały wskazane na poziomie krajowym, jako ośrodki wymagające wsparcia (niestety nie zaliczono do tej grupy trzeciego ważnego ośrodka miejskiego tego subregionu – Olesna. W Subregionie znajdują się ponadto cztery małe miasta, które wymagają wsparcia ze względu na utratę funkcji społeczno-gospodarczych:

Byczyna, Dobrodzień, Praszka i Wołczyn. Spośród obszarów wiejskich jako obszary interwencji na poziomie krajowym wskazano gminy: Wilków, Domaszowice, Świerczów, Wołczyn, Gorzów Śl., a także Radłów.

5. **OSI Subregion Południowy** (przygraniczny) – odznaczający się utrudnioną dostępnością transportową do centrum regionu, zdominowany funkcją rolniczą, z barierami zagospodarowania wynikającymi z charakteru terenów górskich i podgórskich oraz uwarunkowań historycznych (granica państwowa). Powyższe uwarunkowania miały wpływ na wolniejsze w skali regionu tempo rozwoju, co wymaga dodatkowego wsparcia, jeszcze skuteczniej wyrównującego różnice rozwojowe, w dużej mierze opartego na wykorzystaniu możliwości rozwoju kapitału ludzkiego (np. w oparciu o funkcje akademickie Nysy). Szansą rozwojową może być transgraniczne położenie i większe wykorzystanie walorów turystycznych. Dwa miasta subregionu: Nysa i Prudnik zakwalifikowane są w KSRR 2030 do OSI krajowych jako: miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze (w KSRR 2030 pominięto Głubczyce). W tym subregionie znajdują się również gminy zagrożone trwałą marginalizacją: Baborów, Branice, Kamiennik, Otmuchów, Paczków, Pakosławice oraz inne gminy o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej (Biała, Korfantów, Łambinowice, Skoroszyce oraz Kietrz i Branice). Określone instrumenty wsparcia będą kierowane również do małych miast subregionu: Baborowa, Kietrza, Głogówka, Białej, Korfantowa, Głuchołaz oraz Otmuchowa i Paczkowa.

CELE I REKOMENDACJE POLITYKI PRZESTRZENNEJ W OBSZARACH STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej odzwierciedla terytorialny wymiar projektowanych działań rozwojowych, wskazując obszary realizacji określonej polityki przestrzennej. Adresatem tej polityki są obszary funkcjonalne, tj. obszary wyróżniające się intensywnymi i otwartymi systemami powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami geograficznymi. Uznając osadzenie polityki rozwoju w zróżnicowanej funkcjonalnie przestrzeni regionu jako sposób efektywnego kształtowania pożądanego przeobrażenia struktury, model wskazuje na cele oraz rekomendacje rozwoju przestrzennego.

Szczególną rolę strategia przypisuje OSI, tj. tym obszarom funkcjonalnym, które wymagają ukierunkowanej interwencji publicznej lub rozwiązań regulacyjnych.

Wdrażanie działań interwencyjnych i regulacyjnych w OSI, powinno odbywać się w zgodzie z wypracowanymi celami i rekomendacjami rozwoju przestrzennego (tabele 10–14) oraz zasadami realizacji strategii (str. 57).

Tabela 10. Cele polityki przestrzennej i rekomendacje – OSI Subregion Aglomeracja Opolska

Cele polityki przestrzennej	Rekomendacje			
	Miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodek Wojewódzkiego – Opola	Miasta małe tracące funkcje społeczno-gospodarcze
Rozwój funkcji metropolitalnych				
Kształtowanie przestrzeni wzmacniających funkcje regionalne i krajowe			*	
Tworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego	*	*	*	*
Rozwijanie stref aktywizacji gospodarczej	*	*	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego przemysłu	*		*	*
Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju sektora B+R i parków technologicznych	*		*	
Tworzenie warunków dla rozwoju inkubatorów przedsiębiorczości	*			
Promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych	*	*	*	*
Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych				
Kształtowanie przestrzeni wzmacniających funkcje regionalne i krajowe ¹¹			*	
Tworzenie warunków dla rozwoju zintegrowanego systemu transportu publicznego	*	*	*	*
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej)	*	*	*	*
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	*	*	*	*
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej	*	*	*	*
Kształtowanie systemów ścieżek i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	*	*	*	*
Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	*	*	*	*
Wzmocnienie konkurencyjności zagospodarowania				
Kształtowanie i realizacja wspólnej polityki przestrzennej	*	*	*	*
Kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych	*	*	*	*

Cele polityki przestrzennej	Miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodku Wojewódzkiego – Opola	Miasta małe tracące funkcje społeczno-gospodarcze
Rekomendacje				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	*	*	*	*
Rozwijanie stref aktywizacji gospodarczej	*	*	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju funkcji turystycznych	*	*	*	*
Zwiększenie dostępności do infrastruktury (społecznej i technicznej)	*	*	*	*
Promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych	*	*	*	*
Zwiększenie znaczenia sfery społecznej w procesie rewitalizacji	*	*	*	*
Wzmocnienie potencjału energetycznego				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej	*	*	*	*
Zwiększanie efektywności energetycznej	*	*	*	*
Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii OZE	*	*	*	*
Proekologiczna modernizacja gospodarki	*	*	*	*
Wzmocnienie odporności przestrzeni na zagrożenia naturalne				
Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze	*	*	*	*
Bieżące utrzymywanie infrastruktury przeciwpowodziowej	*	*	*	*
Prewencyjna ochrona obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego w planach zagospodarowania przestrzennego	*	*	*	*
Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego				
Realizacja działań technicznych związanych ze zbiornikami i ciekami wodnymi	*	*	*	*
Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz walorów krajobrazowych				
Poprawa jakości powietrza	*	*	*	*
Ograniczenie emisji hałasu i poprawa klimatu akustycznego	*	*	*	*
Kształtowanie przestrzeni dla nowoczesnej gospodarki odpadami	*	*	*	*
Ochrona cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych	*	*	*	*
Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego				
Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	*	*	*	*
Poprawa ładu przestrzennego				
Kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych	*	*	*	*
Zwiększanie partycypacji społecznej w działaniach planistycznych	*	*	*	*
Ograniczanie rozpraszania zabudowy	*	*	*	*
Wprowadzanie rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo publiczne	*	*	*	*
Ochrona zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych	*	*	*	*
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich				
Kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej			*	*
Ochrona wysokiego potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej				
Ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb		*	*	

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 11. Cele polityki przestrzennej i rekomendacje – OSI Subregion Brzeski

Cele polityki przestrzennej	Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego – Brzegu	Miasta małe tracące funkcje społeczno-gospodarcze
Rekomendacje				
Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego				
Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	*	nd.	*	*
Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz walorów krajobrazowych				
Rozwój nowoczesnej gospodarki odpadami	*	nd.	*	*
Ograniczenie emisji hałasu i poprawa klimatu akustycznego	*	nd.	*	*
Poprawa jakości powietrza	*	nd.	*	*
Ochrona cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych	*	nd.	*	*
Ochrona wysokiego potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej				
Ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb	*	nd.	*	*
Przeciwdziałanie erozji gleb	*	nd.	*	*
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich				
Kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej		nd.	*	*
Wielofunkcyjny rozwój węzłowych ośrodków rozwoju				
Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju funkcji miejskich	*	nd.	*	*
Wzmocnienie funkcji kulturowych				
Ochrona zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych	*	nd.	*	*
Stanowienie pomników historii	*	nd.	*	*
Tworzenie parków kulturowych	*	nd.	*	*
Wzmocnienie konkurencyjności zagospodarowania				
Tworzenie warunków dla rozwoju funkcji turystycznych	*	nd.	*	*
Zwiększenie dostępności do infrastruktury (społecznej i technicznej)	*	nd.	*	*
Promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych	*	nd.	*	*
Wzmocnienie odporności przestrzeni na zagrożenia naturalne				
Bieżące utrzymywanie infrastruktury przeciwpowodziowej	*	nd.	*	*
Prewencyjna ochrona obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego w planach zagospodarowania przestrzennego	*	nd.	*	*
Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze	*	nd.	*	*
Wzmocnienie potencjału energetycznego				
Proekologiczna modernizacja gospodarki	*	nd.	*	*
Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej)	*	nd.	*	*
Kształtowanie systemów ścieżek i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	*	nd.	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego	*	nd.	*	*
Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego				
Realizacja działań technicznych związanych ze zbiornikami i ciekami wodnymi	*	nd.	*	*

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 12. Cele polityki przestrzennej i rekomendacje – OSI Subregion Kędzierzyńsko-Strzelecki

Cele polityki przestrzennej	Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego – Kędzierzyzna Kozła	Miasta małe tracące funkcje społeczno-gospodarcze
Rekomendacje				
Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego				
Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	*	*	*	*
Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz walorów krajobrazowych				
Rozwój nowoczesnej gospodarki odpadami	*	*	*	*
Ochrona cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych	*	*	*	*
Ograniczenie emisji hałasu i poprawa klimatu akustycznego	*		*	*
Poprawa jakości powietrza	*	*	*	*
Ochrona wysokiego potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej				
Ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb	*	*	*	*
Przeciwdziałanie erozji gleb	*	*	*	*
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich				
Kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej		*		
Wielofunkcyjny rozwój węzłowych ośrodków rozwoju				
Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju funkcji miejskich	*		*	*
Wzmocnienie funkcji kulturowych				
Ochrona zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych	*	*	*	*
Stanowienie pomników historii	*	*	*	*
Tworzenie parków kulturowych	*	*	*	*
Wzmocnienie konkurencyjności zagospodarowania				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	*	*	*	*
Kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych	*	*	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju funkcji turystycznych	*	*	*	*
Zwiększenie dostępności do infrastruktury (społecznej i technicznej)	*	*	*	*
Promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych	*	*	*	*
Wzmocnienie odporności przestrzeni na zagrożenia naturalne				
Bieżące utrzymywanie infrastruktury przeciwpowodziowej	*	*	*	*
Prewencyjna ochrona obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego w planach zagospodarowania przestrzennego	*	*	*	*
Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze	*	*	*	*
Wzmocnienie potencjału energetycznego				
Proekologiczna modernizacja gospodarki	*	*	*	*
Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej)	*	*	*	*
Kształtowanie systemów ścieżek i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	*	*	*	*
Modernizacja i rozbudowa Odrzańskiej Drogi Wodnej	*	*	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego	*			
Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego				
Realizacja działań technicznych związanych ze zbiornikami i ciekami wodnymi	*	*	*	*

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 13. Cele polityki przestrzennej i rekomendacje – OSI Subregion Północny

Cele polityki przestrzennej	Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego – Kluczborka	Miasta małe tracące funkcje społeczno-gospodarcze
Rekomendacje				
Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego				
Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	*	*	*	*
Ochrona i poprawa jakości oraz walorów krajobrazowych				
Rozwój nowoczesnej gospodarki odpadami	*	*	*	*
Ochrona cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych	*	*	*	*
Ograniczenie emisji hałasu i poprawa klimatu akustycznego	*	*	*	*
Poprawa jakości powietrza	*	*	*	*
Ochrona wysokiego potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej				
Ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb	*	*	*	*
Przeciwdziałanie erozji gleb		*		
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich				
Kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej		*		
Wielofunkcyjny rozwój węzłowych ośrodków rozwoju				
Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju funkcji miejskich	*	*	*	*
Wzmocnienie funkcji kulturowych				
Ochrona zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych	*	*	*	*
Stanowienie pomników historii	*	*	*	*
Tworzenie parków kulturowych	*	*	*	*
Wzmocnienie konkurencyjności zagospodarowania				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	*	*	*	*
Kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych	*	*	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju funkcji turystycznych	*	*	*	*
Zwiększenie dostępności do infrastruktury (społecznej i technicznej)	*	*	*	*
Promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych	*	*	*	*
Wzmocnienie odporności przestrzeni na zagrożenia naturalne				
Bieżące utrzymywanie infrastruktury przeciwpowodziowej	*	*	*	*
Prewencyjna ochrona obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego w planach zagospodarowania przestrzennego	*	*	*	*
Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze	*	*	*	*
Wzmocnienie potencjału energetycznego				
Proekologiczna modernizacja gospodarki	*	*	*	*
Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej)	*	*	*	*
Kształtowanie systemów ścieżek i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	*	*	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego	*		*	
Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego				
Realizacja działań technicznych związanych ze zbiornikami i ciekami wodnymi	*	*	*	*

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 14. Cele polityki przestrzennej i rekomendacje – OSI Subregion Południowy

Cele polityki przestrzennej	Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego – Nysy	Miasta małe tracące funkcje społeczno-gospodarcze
Rekomendacje				
Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego				
Rozwój powiązań systemu przyrodniczego	*	*	*	*
Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz walorów krajobrazowych				
Rozwój nowoczesnej gospodarki odpadami	*	*	*	*
Ochrona cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych	*	*	*	*
Ograniczenie emisji hałasu i poprawa klimatu akustycznego	*	*	*	*
Poprawa jakości powietrza	*	*	*	*
Ochrona wysokiego potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej				
Ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych gleb	*	*	*	*
Przeciwdziałanie erozji gleb	*	*	*	*
Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich				
Kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej		*		*
Wielofunkcyjny rozwój węzłowych ośrodków rozwoju				
Kształtowanie przestrzeni dla rozwoju funkcji miejskich	*		*	*
Wzmocnienie funkcji kulturowych				
Ochrona cennych obszarów przyrodniczo-krajobrazowych	*	*	*	*
Ochrona zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych	*	*	*	*
Stanowienie pomników historii	*	*	*	*
Tworzenie parków kulturowych	*	*	*	*
Wzmocnienie konkurencyjności zagospodarowania				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej	*	*	*	*
Kształtowanie atrakcyjnych przestrzeni publicznych	*	*	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju funkcji turystycznych	*	*	*	*
Zwiększenie dostępności do infrastruktury (społecznej i technicznej)	*	*	*	*
Promowanie kompleksowych rozwiązań rewitalizacyjnych	*	*	*	*
Wzmocnienie odporności przestrzeni na zagrożenia naturalne				
Bieżące utrzymywanie infrastruktury przeciwpowodziowej	*	*	*	*
Prewencyjna ochrona obszarów szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego w planach zagospodarowania przestrzennego	*	*	*	*
Zwiększenie dyspozycyjności zasobów wodnych i odporności na susze	*	*	*	*
Wzmocnienie potencjału energetycznego				
Proekologiczna modernizacja gospodarki	*	*	*	*
Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych				
Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej)	*	*	*	*
Kształtowanie systemów ścieżek i szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą	*	*	*	*
Tworzenie warunków dla rozwoju transportu publicznego	*			
Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego				
Realizacja działań technicznych związanych ze zbiornikami i ciekami wodnymi	*	*	*	*

Źródło: opracowanie własne.

ZASADY REALIZACJI

Realizacja SRWO 2030 odbywa się z poszanowaniem zasad służących wykorzystaniu wewnętrznych potencjałów, niwelowaniu wewnątrz regionalnych dysproporcji rozwojowych, zapewnieniu spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej regionu, a także włączaniu społeczeństwa w polityki wdrażane w regionie. Ponieważ pomiędzy procesami społeczno-gospodarczymi a zagospodarowaniem przestrzennym występują silne sprzężenia zwrotne, zasady realizacji Strategii obejmują również zasady zagospodarowania przestrzennego.

Zasady realizacji SRWO 2030 są następujące:

- **zasada spójności** – oznacza, że realizacja strategii odbywa się przy uwzględnieniu celów i kierunków europejskiej polityki spójności oraz krajowej polityki rozwoju, a jej operacjonalizacja następuje poprzez program operacyjny i inne regionalne programy rozwoju;
- **zasada racjonalności** – oznacza, że polityka rozwoju prowadzona jest z uwzględnieniem racjonalności ekonomicznej, w tym wymogu dostosowania przedsięwzięć do predyspozycji funkcjonalnych obszaru i możliwości finansowych władz odpowiedniej jednostki samorządu terytorialnego a interwencja publiczna kierowana jest na określone terytoria i dziedziny priorytetowo wymagające wsparcia;
- **zasada zrównoważonego rozwoju** – oznacza, że rozwój gospodarczy województwa odbywa się przy zapewnieniu równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej, a dobrobyt mieszkańców wzrasta w harmonijnej relacji pomiędzy człowiekiem i przyrodą;
- **zasada otwartości** – umożliwia wdrażanie działań i inicjatyw służących osiągnięciu celów strategii nawet jeżeli nie zostały literalnie wskazane na etapie jej opracowania;
- **zasada integracji** – polega na jednoczesnym uwzględnieniu w podejmowanych działaniach rozwojowych wymiarów: społecznego, gospodarczego i przestrzennego, co pozwala lepiej dostosować interwencje publiczne do warunków lokalnych i jednocześnie zwiększyć ich skuteczność;
- **zasada subsydiarności** – zakładająca, że działania prorozwojowe prowadzone są w możliwie największej bliskości mieszkańców przez podmioty gwarantujące ich najwyższą efektywność, władze regionalne angażowane są jedynie tam, gdzie skuteczność niższego szczebla jest niepewna;
- **zasada wrażliwości społecznej** – oznacza, że podejmowane działania budują solidarność społeczną i poczucie wspólnoty regionalnej, nie defaworyzują żadnej grupy społecznej i służą ograniczaniu wykluczenia społecznego;
- **zasada partnerstwa i współpracy** – polega na włączaniu w realizację celów rozwojowych województwa możliwie szerokiego grona podmiotów publicznych i niepublicznych oraz mieszkańców regionu. Współdziałanie to opiera się na wzajemnym zaufaniu, buduje dialog społeczny i konsensus wokół ważnych spraw dla przyszłości regionu oraz zwiększa skuteczność działań prorozwojowych;
- **zasada zachowania ładu przestrzennego** – przejawia się prowadzeniem efektywnej i racjonalnej polityki przestrzennej i planistycznej, umożliwia uzyskanie harmonijnej całości, uwzględniająca w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. W szczególności zasada ta dotyczy następujących działań w ramach polityki przestrzennej:

- ✓ koncentracji aktywności gospodarczych w obszarach o szczególnych predyspozycjach rozwojowych;
- ✓ koncentracji mieszkalnictwa i usług publicznych w głównych węzłach sieci osadniczej;
- ✓ kształtowania zwartych obszarów zurbanizowanych;
- ✓ integracji funkcjonalnej w subregionach i miejskich obszarach funkcjonalnych;
- ✓ wsparcia powiązań funkcjonalnych, w tym transportowych aglomeracji opolskiej z ośrodkami subregionalnymi i ponadlokalnymi;
- ✓ wzmożonej ochrony systemu obszarów otwartych (rolnych, wodnych, leśnych, przyrodniczych, krajobrazowych), wspierających adaptację klimatyczną;
- ✓ ograniczania negatywnych oddziaływań środowiskowych i klimatycznych podejmowanych działań;
- ✓ dążenia do likwidacji barier komunikacyjnych/infrastrukturalnych;
- ✓ ochrony interesu publicznego.

SYSTEM REALIZACJI

Ustawa o samorządzie województwa określa, że strategia rozwoju województwa jest realizowana przez programy rozwoju, regionalny program operacyjny, program służący realizacji umowy partnerstwa, kontrakt terytorialny, kontrakt sektorowy i kontrakt programowy.

Sposób, w jaki wdrażana jest SRWO 2030, warunkuje skuteczność i efektywność osiągnięcia założonych celów strategicznych. Do roku 2030 zaplanowano nowy model realizacji Strategii.

Samorząd województwa ma zasadniczy wpływ na proces wdrażania Strategii, przy czym należy w nim widzieć także istotnie oddziałujące okoliczności i uwarunkowania:

- politykę spójności i inne polityki unijne wdrażane w regionie;
- politykę rozwoju realizowaną przez państwo wraz z politykami sektorowymi;
- sytuację gospodarczą w kraju i na świecie;
- stabilność stanowionego prawa;
- środki finansowe na zadania ustawowo powierzone do realizacji samorządom województw;
- zaufanie partnerów publicznych i chęć współdziałania dla dobra całego regionu;
- zaangażowanie podmiotów i organizacji niepublicznych w działania prorozwojowe;
- przemiany społeczne związane z postępowaniem cywilizacyjnym, wykluczeniem, zagrożeniami, w tym również epidemicznym.

Proces wdrażania SRWO 2030 zaplanowany został przy kluczowym zaangażowaniu departamentów UMWO oraz WSJO, ponieważ powinny one pełnić rolę "koordynatorów" realizacji większości programów służących jej realizacji. Były one aktywnymi uczestnikami procesu strategicznego, w którym identyfikowano cele i kierunki działań i są głównymi realizatorami zapisów SRWO 2030. Corocznie przyjmowane przez nie plany pracy wraz z planowanymi wydatkami budżetowymi służą skutecznemu powiązaniu jej zapisów i polityki rozwoju realizowanej przez władze regionu. W poszczególnych obszarach merytorycznych przewiduje się możliwość realizacji projektów i przedsięwzięć o charakterze jednorocznym lub wieloletnim,

a także opracowania i wdrażania programów rozwoju mających na celu przeciwdziałanie występującym w nich problemom i trudnościom.

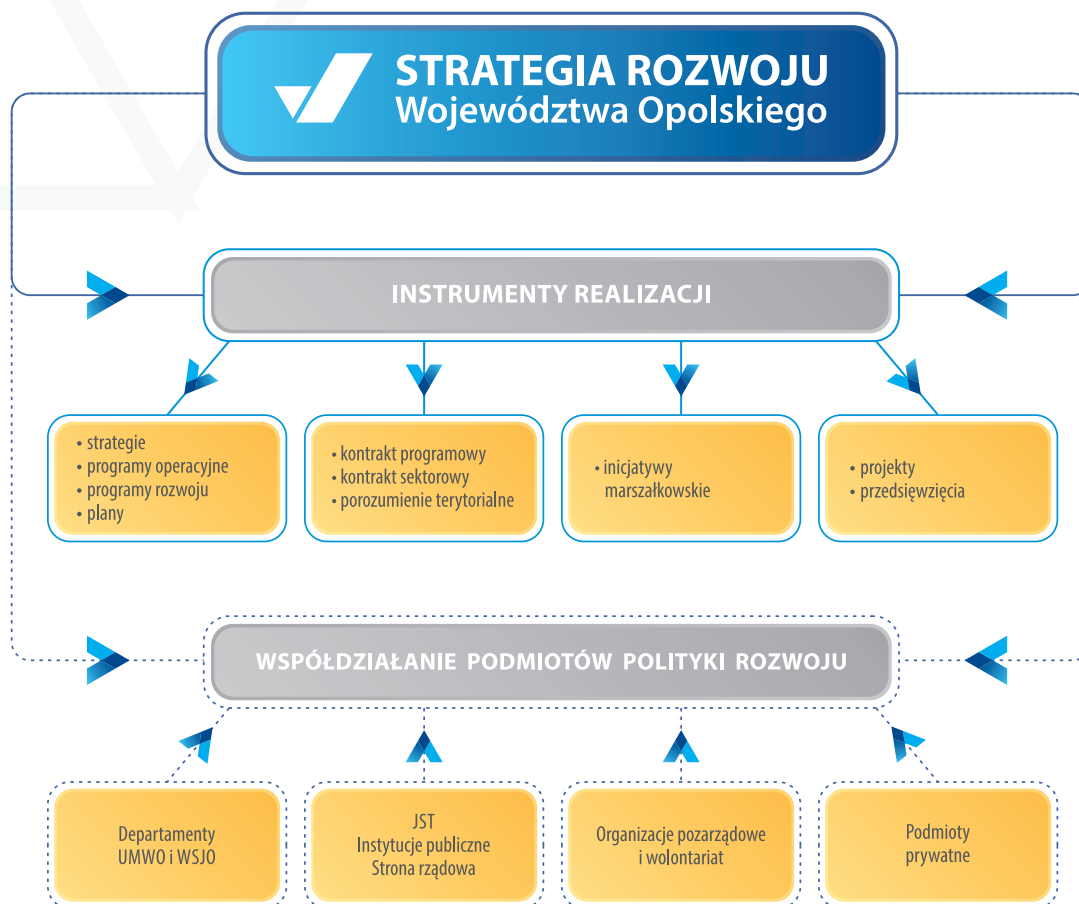
Wieloszczeblowa i harmonijna współpraca ze stroną rządową, instytucjami publicznymi i samorządami lokalnymi to kolejny element modelu realizacji Strategii w znaczący sposób wpływająca na skuteczność i efektywność działań w ramach regionalnej polityki rozwoju. Wsparcie państwa dla zintegrowanego podejścia do rozwoju pozwoli także systematycznie rozwiązywać problemy występujące w zidentyfikowanych krajowych i regionalnych OSI.

Istotną rolę w modelu zarezerwowano także na współpracę z organizacjami pozarządowymi, które od lat wspierają samorząd województwa w realizacji zadań publicznych i realizują je w możliwie największej bliskości z mieszkańcami regionu.

Model uwzględnia również podmioty prywatne, które gotowe są do podjęcia współpracy z administracją samorządową w partnerskiej relacji, w której obie strony zyskują wymierne korzyści i działają na rzecz harmonijnego wzrostu społeczno-gospodarczego regionu. Dobrym przykładem takiego współdziałania może być stymulowanie aktywności inwestycyjnej poprzez działalność pożyczkową i poręczeniową czy inicjatywy realizowane w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu zwiększające dobrostan mieszkańców regionu.

Skuteczność modelu warunkowana jest dobrą współpracą i zaangażowaniem wszystkich jego uczestników. Ma to szczególne znaczenie przy wdrażaniu regionalnego programu operacyjnego, głównego instrumentu realizacji SRWO 2030 oraz innych przedsięwzięć prorozwojowych jak np. inicjatywy marszałkowskie, czy projekty strategiczne.

Rysunek 7. Model realizacji Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku.

Źródło: opracowanie własne.

PODMIOTY REALIZACJI

Kluczową kwestią w systemie realizacji SRWO 2030 jest identyfikacja jego uczestników. Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie i osiąganie założonych w niej celów jest Samorząd Województwa Opolskiego (SWO), w imieniu, którego działa Zarząd Województwa Opolskiego (ZWO).

Służby samorządowe reprezentowane przez departamenty UMWO, WSJO i spółki SWO przyjmują cele SRWO 2030 jako priorytet w swojej działalności. Poprzez programy rozwoju, wieloletnie przedsięwzięcia i coroczne plany pracy realizują założone w niej cele i kierunki w sposób zasadniczy przyczyniając się do ich osiągnięcia do 2030 roku.

Zgodnie z przyjętymi zasadami: partnerstwa, współpracy i subsydiarności w realizację SRWO 2030 włączeni są partnerzy publiczni, społeczni i prywatni tj. przede wszystkim JST, uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, organizacje przedsiębiorców i instytucje społeczno-gospodarcze. Realizacji jej zapisów służą również wszelkie inicjatywy i przedsięwzięcia podejmowane w szerszym, aniżeli regionalnym ujęciu, czyli w ramach współpracy ponadregionalnej, zagranicznej i transgranicznej. Pozwala to na bezpośrednie i sprawne dotarcie do adresatów działań oraz skuteczniejsze upowszechnienie celów i kierunków działań.

Ważnym partnerem SWO jest administracja rządowa przede wszystkim w realizacji celów krajowych wdrażanych regionalnie. Dobra współpraca ze stroną rządową sprzyja harmonijnemu rozwojowi regionu, pozwala sprawnie wydatkować fundusze unijne, pozyskiwać dotacje oraz inne środki na prowadzenie polityki rozwoju.

INSTRUMENTY REALIZACJI

Skuteczność realizacji SRWO 2030 warunkowana jest właściwym doбором instrumentów i mechanizmów wykorzystywanych do rozwiązywania problemów występujących w regionie. Katalog instrumentów jest otwarty, co pozwala na wprowadzanie do systemu realizacji nowych rozwiązań planistycznych, programowych i prawnych. Do najważniejszych instrumentów należą:

✓ planistyczne:

- regionalne strategie sektorowe – dokumenty strategiczne opracowywane w różnych obszarach tematycznych i wskazujące kierunki rozwoju w wybranej dziedzinie społeczno-gospodarczej; przykładem tego typu strategii jest regionalna strategia innowacyjności lub regionalna strategia w obszarze polityki społecznej;
- subregionalne strategie rozwoju – dokumenty strategiczne wskazujące kierunki rozwoju w danym obszarze subregionalnym, zgodne z planem zagospodarowania przestrzennego województwa i służące zwiększeniu efektywności interwencji publicznych na danym terytorium;
- plany – krótko- i średnioterminowe dokumenty wprowadzające konkretne koncepcje działań w wybranej sferze społeczno-gospodarczej; finansowane są z dostępnych publicznych źródeł, w tym z budżetu województwa;

✓ **prawne⁸:**

- umowa partnerstwa – określająca uwarunkowania, cele i kierunki wykorzystania środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej (UE), przygotowana z udziałem partnerów społecznych i gospodarczych oraz zatwierdzona przez Komisję Europejską (KE);
- kontrakt terytorialny – umowa określająca cele i przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju kraju i wskazanego w niej województwa, sposób ich koordynacji i warunki realizacji, a także dofinansowanie opracowywanych przez zarząd województwa programów służących realizacji umowy partnerstwa;
- kontrakt programowy – umowę określającą kierunki i warunki dofinansowania programu służącego realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności, opracowanego przez zarząd województwa, w tym przedsięwzięcia priorytetowe realizowane w tym programie;
- kontrakt sektorowy – umowę określającą sposób realizacji, w tym finansowania, programów rozwoju opracowanych przez właściwych ministrów w zakresie interwencji ukierunkowanej terytorialnie;
- porozumienie terytorialne – umowę określającą w szczególności przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju danego obszaru objętego tym porozumieniem;

✓ **programowe:**

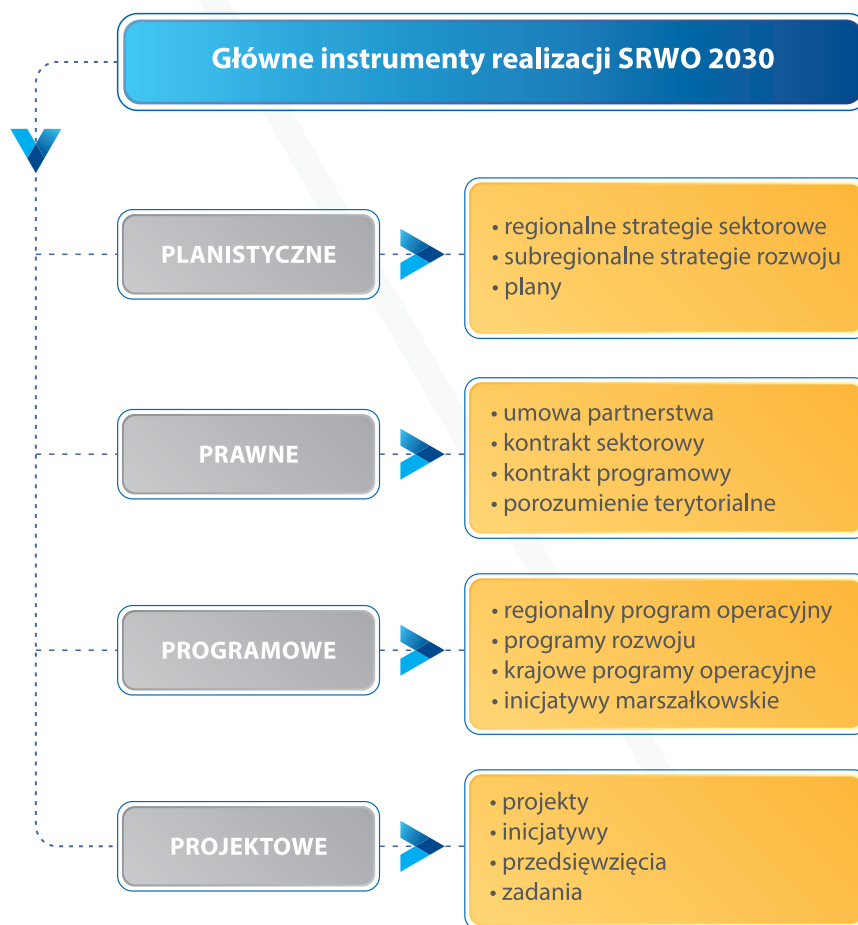
- regionalny program operacyjny – dokument o charakterze operacyjnym określający obszary i priorytety, spójne z unijną polityką rozwoju, w których zarząd województwa podejmuje działania służące rozwojowi regionu; podstawą prawną dla tego programu jest ustawa o zasadach prowadzenia rozwoju, zgodnie z którą program finansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS);
- programy rozwoju – dokumenty operacyjne, które podstawę prawną mają w ustawie o samorządzie województwa; są opracowywane w różnych obszarach tematycznych i uszczegóławiają Strategię główną; finansowane są z budżetu województwa i innych dostępnych, publicznych źródeł finansowania;
- krajowe programy operacyjne – dokumenty, spójne z unijną polityką rozwoju, za których realizację i zarządzanie odpowiada ministerstwo właściwe ds. rozwoju i które swoim zasięgiem obejmują obszar całego kraju, mogą być wdrażane przez jeden lub kilka Funduszy Europejskich, i dostępnych instrumentów finansowych oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego;
- inicjatywy marszałkowskie – przedsięwzięcia finansowane ze środków pozostających w dyspozycji władz regionalnych i włączające mieszkańców w proces identyfikacji, wyboru i realizacji konkretnych projektów na rzecz społeczności lokalnych; przykładem takich inicjatyw są: Marszałkowski Budżet Obywatelski Marszałkowska Inicjatywa Sołecka;

✓ **projektowe**

- projekty, inicjatywy, przedsięwzięcia, zadania – strategiczne i priorytetowe przedsięwzięcia o charakterze miękkim i twardym (inwestycyjne i nieinwestycyjnie), tematyczne lub horyzontalne, wdrażane w regionie i służące poprawie jakości życia mieszkańców.

8 Instrumenty polityki rozwoju wskazane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030

Rysunek 8. Główne instrumenty realizacji Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku.

Źródło: opracowanie własne.

FINANSOWANIE REALIZACJI

Finansowanie działań opisanych w SRWO 2030 odbywa się za pomocą środków pochodzących z różnych źródeł, często w tzw. montażu finansowym zwiększającym możliwości realizacyjne oraz efektywność interwencji podejmowanej w regionie.

Precyzyjne określenie i szczegółowe opisanie środków na realizację strategii rozwoju jest utrudnione z uwagi na ogólny i kierunkowy charakter dokumentu, którego uszczegółowienie, zwłaszcza w zakresie finansowania, zawierają instrumenty realizacyjne. Ustawa o samorządzie województwa stanowi, że strategia rozwoju województwa jest realizowana przez programy rozwoju, regionalny program operacyjny, program służący realizacji umowy partnerstwa i kontrakt terytorialny, kontrakt sektorowy i kontrakt programowy. Większość wymienionych dokumentów opracowywana jest przez stronę rządową, a środki na ich realizację pozostają w dyspozycji ministerstw sektorowych.

Finansowanie działań prorozwojowych wskazanych w SRWO 2030 zostało zatem ujęte ramowo z uwzględnieniem poniższych kwestii:

- niezakończoną dyskusję na temat kolejnej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, a tym samym braku pewności co do wielkości alokacji środków unijnych dla Polski i regionu opolskiego w ramach Wieloletnich Ram Finansowych Unii Europejskiej;

- niepewność prawną w zakresie wdrożenia rozwiązań dotyczących polityki rozwoju kraju względem regionów określonych w KSRR 2030;
- braku informacji o wysokości środków przewidywanych do wydatkowania na krajową politykę rozwoju regionalnego.

SRWO 2030 jest finansowana z trzech źródeł:

- publicznych środków zagranicznych, w tym przede wszystkim pochodzących z funduszy unijnych oraz innych instrumentów i mechanizmów europejskich;
- publicznych środków krajowych i regionalnych uwzględniających budżet województwa, fundusze celowe i dotacje państwowe, środków na politykę rozwoju określoną w KSRR 2030, a także budżetów samorządów terytorialnych;
- środków prywatnych.

Publiczne środki zagraniczne

Najważniejszymi środkami w tej kategorii źródeł są te, które określają rozporządzenia KE, czyli środki niżej wymienionych funduszy:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), uwzględniającego także współpracę terytorialną (Interreg)
- Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)
- Funduszu Spójności (FS)
- Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EFMR)
- Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST)
- Funduszu Azylu i Migracji
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Fundusze te zasilają budżety różnego rodzaju programów i inicjatyw europejskich, w tym programów operacyjnych wdrażanych na poziomach: krajowym i regionalnym. Dla polityki rozwoju prowadzonej w regionie najistotniejsze znaczenie ma regionalny program operacyjny przygotowany, negocjowany i zarządzany przez zarząd województwa.

W finansowaniu regionalnej polityki rozwoju mogą brać udział również środki:

- instrumentów europejskich takich jak np. Horyzont Europa, Life, Erasmus+ i innych;
- Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) zapewniającego środki finansowe na projekty, służące osiągnięciu celów UE przede wszystkim poprzez udzielanie kredytów, finansowanie łączone oraz doradztwo i pomoc techniczną;
- bezzwrotnej pomocy zagranicznej w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego;
- Banku Światowego udzielającego długoterminowych pożyczek, dotacji i pomocy technicznej w celu walki z ubóstwem i finansowania rozwoju: ochrony zdrowia, edukacji, ochrony środowiska czy też rozbudowy infrastruktury.

Zgodnie z projektami rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej z maja 2018 r. dotyczącymi perspektywy finansowej na lata 2021-2027, prognozowany budżet polityki spójności na lata 2021-2027 wynosi **330,6 mld euro, w tym 64,4 mld euro alokacji dla Polski**.

Zakładając, iż środki z EFRR oraz EFS +, które będą dostępne w ramach programu regionalnego i zostaną przyznane wg. algorytmu podziału środków obowiązującego w perspektywie finansowej 2014-2020, to województwo opolskie otrzymać może środki w wysokości ok. 830 mln EUR, do których trzeba dodać ok 30 % środków wkładu własnego.

Dodatkowo zgodnie z zapowiedziami KE państwa członkowskie otrzymają również środki dot. odbudowy gospodarki, wówczas stosując również algorytm podziału środków pomiędzy regiony, pula środków dla województwa opolskiego może wynieść ok. 300 mln EUR z przeznaczeniem na granty.

Na podstawie obowiązującego Kontraktu Terytorialnego (KT), w ramach którego realizowane są projekty ze środków innych niż RPO o dofinansowaniu wynoszącym ok. 57 mln EUR, można szacować realizacje w następnych latach podobnych projektów o co najmniej zbliżonej wartości.

Publiczne środki krajowe i regionalne

Ta kategoria środków obejmuje przede wszystkim środki pozostające w bezpośredniej dyspozycji władz regionalnych w budżecie województwa i pochodzące z dochodów własnych, subwencji ogólnej i dotacji celowych z budżetu państwa. Budżet województwa i wieloletnia prognoza finansowa powiązane z celami i działaniami zidentyfikowanymi w SRWO 2030 pozwalają kreować i prowadzić autonomiczną regionalną politykę rozwoju.

Zakłada się, że istotnym elementem w tej kategorii źródeł finansowania, są środki budżetu państwa przekazane w ramach uzgodnień pomiędzy rządem i samorządem województwa tj. w mechanizmach takich jak: kontrakt programowy, sektorowy i porozumienie terytorialne, wskazanych w KSRR 2030. Ich celem jest wzmocnienie zintegrowanego podejścia do rozwoju oraz współpracy na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym. W znaczącym zakresie służyć będą one wsparciu OSI, zarówno krajowych, jak i regionalnych.

W finansowaniu realizacji SRWO 2030 biorą także udział środki samorządów terytorialnych i innych podmiotów sektora finansów publicznych, przede wszystkim jako wkłady własne do projektów współfinansowanych ze środków funduszy europejskich. Wszelkie wydatki z tej puli środków przekazane na działania prorozwojowe służą bezpośrednio lub pośrednio osiągnięciu założonych celów i poprawie jakości życia w regionie.

Ta kategoria źródeł finansowania może zawierać środki na współfinansowanie projektów, czy środki przeznaczone na realizację projektów wcześniej uzgodnionych z odpowiednią jednostką rządową. W perspektywie finansowej 2014-2020 na współfinansowanie projektów z EFS realizowanych z RPO WO 2014-2020 zgodnie z zapisami KT przeznaczono ok. 22 mln EUR.

Środki prywatne

Współpraca sektora publicznego z prywatnym opiera się na wzajemnym zaufaniu i poczuciu odpowiedzialności za region. O ile dla władz regionalnych wynika ona z charakteru pełnionej funkcji i uregulowań prawnych, o tyle dla prywatnych przedsiębiorców/inwestorów nie musi być ona naturalną potrzebą. Kluczowe jest tworzenie dobrego klimatu dla współdziałania służącego mieszkańcom województwa i przynoszącego profity firmom. Zaangażowanie środków prywatnych w działania inicjowane przez administrację samorządową wymaga zatem szczególnej uwagi i systematycznego

włączania sektora prywatnego w procesy decyzyjne (np. poprzez udział w różnego rodzaju radach i komitetach regionalnych, czy zasięganie opinii w sprawach istotnych dla rozwoju regionu). Niezbędne jest także dalsze doskonalenie istniejących rozwiązań jak np. partnerstwa publiczno-prywatnego, czy kontynuacja wsparcia pożyczkowego i poręczeniowego, obecnie realizowanego z powodzeniem przez Opolski Regionalny Fundusz Rozwoju (ORFR) i ewentualne inne instrumenty zwrotne.

Rysunek 9. Źródła finansowania Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 roku.

Źródło: opracowanie własne.

MONITORING I EWALUACJA

ZAŁOŻENIA

Monitoring i ewaluacja SRWO 2030 to istotne narzędzia procesu decyzyjnego w regionie w zakresie zarządzania rozwojem, dostarczające wiedzy o tym, czy jest ona realizowana zgodnie z założeniami i czy przynosi oczekiwane efekty (a jeśli nie – dając argumenty do korekty określonych w niej działań).

Monitorowanie postępów wdrażania SRWO 2030 oznaczające systematyczne zbieranie i analizowanie danych (ilościowych i jakościowych) o działaniach służących jej realizacji⁹. Działanie to stanowi podstawę ewaluacji Strategii pozwalającej (w zależności od potrzeb) na: ocenę założeń programowych; poprawę jakości działań; czy podsumowaniu i upowszechnieniu efektów.

System monitorowania i ewaluacji strategii jest powiązany bezpośrednio z systemem wdrażania. Generalnie źródłem danych statystycznych wykorzystywanych w systemie monitorowania SRWO 2030 jest statystyka publiczna, w tym system Strateg¹⁰. Jej uzupełnieniem są informacje jakościowe pochodzące z badań, ekspertyz, sprawozdań komórek organizacyjnych SWO, czy ewaluacji interwencji unijnych wdrażanych w województwie opolskim.

System monitorowania SRWO 2030 jest ściśle powiązany ze sprawozdawczością z realizacji regionalnego programu operacyjnego, który jako najważniejsze narzędzie jej realizacji jest źródłem finansowania znaczącej części zidentyfikowanych działań prorozwojowych. Monitoring uwzględnia także dane pochodzące z innych programów rozwoju rozumianych jako jej instrumenty realizacyjne.

⁹ Lista wskaźników może ulegać modyfikacjom przede wszystkim z uwagi na dostępność danych lub zmiany w metodologii ich opracowania.

¹⁰ W uzasadnionych przypadkach w systemie możliwe jest uwzględnienie wskaźników innych niż GUS.

Sprawozdawczość z realizacji SRWO 2030 prowadzona jest systematycznie w układzie rocznym w oparciu o art. 34 a ustawy o samorządzie województwa, który zobowiązuje zarząd województwa do corocznego przedkładania sejmikowi województwa raportu o stanie województwa. Obejmuje on podsumowanie działalności zarządu województwa w roku poprzednim, w szczególności: realizację polityk, programów, strategii, uchwał sejmiku województwa i budżetu obywatelskiego. Raport zawiera dane jakościowe za rok poprzedzający jego przedłożenie oraz dane ilościowe wg stanu ich dostępności w systemie statystyki publicznej.

Przygotowanie pogłębionej analizy w postaci raportu obejmującego okres dłuższy niż 1 rok uzależnione jest od decyzji zarządu województwa i przeprowadzone wg odrębnie ustalonej koncepcji. W takim wypadku możliwa jest współpraca z ekspertami zewnętrznymi zarówno na etapie przygotowania koncepcji, jak i sporządzenia raportu.

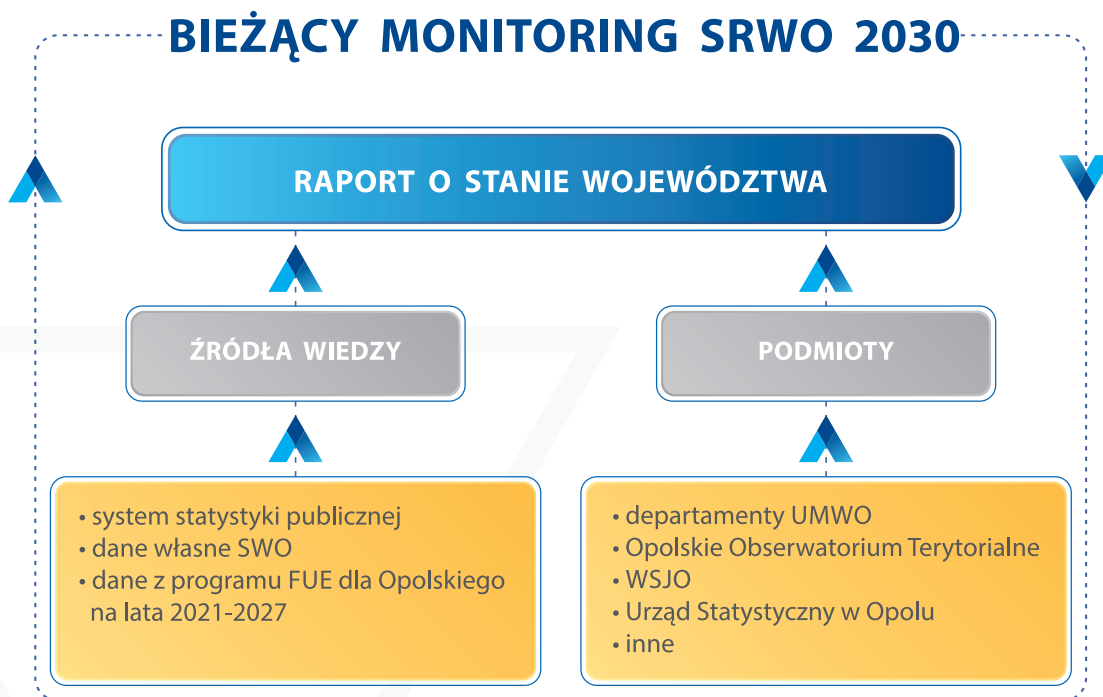
Monitoring coroczny prowadzony jest przez pracowników departamentu odpowiedzialnego za politykę rozwoju przy zaangażowaniu i aktywnym udziale komórek organizacyjnych i wojewódzkich organizacyjnych jednostek samorządowych oraz innych podmiotów dysponujących danymi objętymi monitoringiem, które dostarczają informacji ilościowych i jakościowych na temat działań służących osiągnięciu celów SRWO 2030.

Badania ewaluacyjne realizowane będą w uzasadnionych sytuacjach, których rodzaj uzależniony będzie m.in. od momentu realizacji SRWO 2030 i będą powiązane z ewaluacjami regionalnego programu operacyjnego wdrażanego w województwie opolskim w okresie 2021-2027. Ewaluacje będą miały charakter uzupełniający w stosunku do systemu monitorowania i będą przeprowadzane przez niezależnych ekspertów zewnętrznych. Pozwoli to na uwzględnienie wiedzy eksperckiej, doświadczenia i potencjału instytucji wyspecjalizowanych w tego typu badaniach, a także na zapewnienie bezstronności i obiektywizmu w procesie ocennym.

Zasady monitorowania i ewaluacji SRWO 2030

- **integralności** – która oznacza, że system monitoringu i ewaluacji są ściśle powiązane ze sprawozdawczością dotyczącą regionalnego programu operacyjnego – najważniejszym narzędziem jej realizacji; mogą one również uwzględniać dane i informacje pochodzące z innych źródeł w miarę ich dostępności;
- **wiarygodności** – wskazująca na konieczność wnikliwej weryfikacji danych i informacji oraz źródeł ich pochodzenia w celu zapewnienia obiektywności i rzetelności procesu sprawozdawczego;
- **komplementarności** – zgodnie z którą, oba procesy: monitoringu i ewaluacji wzajemnie się dopełniają;
- **otwartości** – zapewniającej swobodny i łatwy dostęp do wyników działań monitorujących i ewaluacyjnych;
- **współpracy** – która oznacza, że prowadzenie obu procesów związane jest z współdziałaniem UMWO z różnymi podmiotami szczebla krajowego i regionalnego dysponującymi danymi na temat realizacji SRWO 2030.

Rysunek 10. Monitoring Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030

Źródło: opracowanie własne.

WSKAŹNIKI REALIZACJI STRATEGII

CZŁOWIEK I RELACJE

Mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość	Rok bazowy	Trend w 2030 r.	Źródło
liczba fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych na 1000 mieszkańców	liczba	3,75	2019	wzrost	GUS
liczba ubezpieczonych cudzoziemców do ubezpieczonych ogółem w województwie	%	4,8	2019	wzrost	Obliczenia własne dane ZUS
liczba wydanych kart w ramach inicjatywy Opolska Karta Rodziny i Seniora	liczba	85 606	2019	wzrost	UMWO/DRP
osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w wieku 25-64 lata	%	3,1	2019	wzrost	GUS
zdawalność egzaminu maturalnego	%	80,3	2019	wzrost	CKE
studenci i absolwenci szkół wyższych na kierunkach matematycznych, przyrodniczych i technicznych wg klasyfikacji ISCED-F2013 jako % studentów i absolwentów szkół wyższych ¹¹	%	31,1	2018	wzrost	Obliczenia własne dane GUS
odsetek osób w wieku 16-74 lata korzystających z Internetu w kontaktach prywatnych z administracją publiczną	%	32,7	2019	wzrost	GUS
liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	liczba	428	2018	spadek	GUS
liczba lekarzy na 10 tys. ludności (personel pracujący ogółem)	liczba	39,2	2018	wzrost	GUS
odsetek pacjentów korzystających ze świadczeń medycznych poza województwem: - z zakresu onkologii - z rozpoznaniem chorób układu krążenia, - z rozpoznaniem chorób naczyń mózgowych (udar mózgu) - pacjentek w ciąży (opieki położnicza oraz poród)	%		2019	spadek	NFZ
liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców	liczba	208,16	2019	wzrost	GUS
ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców	liczba	31,2	2018	wzrost	GUS
poszkodowani w wypadkach przy pracy (poszkodowani ogółem na 1000 pracujących)	liczba	7,35	2018	spadek	GUS

¹¹ Podgrupy: biologiczna, nauk o środowisku, medyczna, fizyczna, matematyczna i statystyczna, technologii teleinformatycznych, inżynierjno-techniczna, architektury i budownictwa.

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość	Rok bazowy	Trend w 2030 r.	Źródło
zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1000 ludności	liczba	13	2019	spadek	GUS
łącznie wydatki gmin i powiatów na bezpieczeństwo publiczne i ochronę przeciwpożarową na mieszkańca	zł	141,61	2019	wzrost	GUS

ŚRODOWISKO I ROZWÓJ

Środowisko odporne na zmiany klimatu i sprzyjające rozwojowi

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość	Rok bazowy	Trend w 2030 r.	Źródło
liczba dni z przekroczeniami wartości średniodobowej pyłu PM10 powyżej 50 µg/m ³ :	liczba	wg danych na poszcz. stacjach pomiaru ¹²	2019	spadek	GIOŚ
udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	4	2019	wzrost	GUS
nakłady na środki trwałe służące ochronie powietrza atmosferycznego i klimatu	zł	115 170 tys.	2019	wzrost	GUS
zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku ogółem	dam ³	132 885,7	2019	spadek	GUS
odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	35,3	2019	wzrost	GUS
udział wód powierzchniowych (jcw) wg stanów: - dobry - zły - nie badano stanu	%	0 19 81	2018	wzrost spadek spadek	WIOŚ
pojemność zbiorników wodnych i polderów-retencja zbiornikowa	w mln m ³	391,1	2019	wzrost	RZGW
udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem	%	27,6	2019	wzrost	GUS
ubytek rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolnej)	ha	50	2019	spadek	GUS
udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem	%	0,2	2019	wzrost	GUS

12 Stacje pomiarowe i liczba dni z przekroczeniem w 2019 r.: Zdzeszowice – manualny (59), Kędzierzyn-Koźle – manualny (48), Opole ul. Koszyka (od 01.01.2017 r.) – automatyczny (47), Opole Osiedle Armii Krajowej – manualny (28), Głubczyce ul. Kochanowskiego/Ratuszowa – manualny (50), Kluczbork, ul. Mickiewicza – manualny (19), Nysa, ul. Rodziewiczówny – manualny (45), Olesno – automatyczny (33), Prudnik, ul. Podgórna – manualny (26). W kolejnych latach stacje na których prowadzony będzie pomiar mogą się zmieniać.

SILNA GOSPODARKA

Gospodarka inteligentna, wzmacniająca konkurencyjność regionu

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość	Rok bazowy	Trend w 2030 r.	Źródło
PKB per capita w cenach bieżących	zł	41 080	2017	wzrost	GUS
syntetyczny wskaźnik przedsiębiorczości	%	47,29	2018	wzrost	PARP
liczba inkubatorów przedsiębiorczości i parków naukowo – technologicznych	liczba	8	2019	wzrost	OCRG
podmioty nowo zarejestrowane (w rejestrze REGON) na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	liczba	109,4	średnia z 5 ostatnich lat 2015-2019	wzrost	Obliczenia własne dane GUS
powierzchnia sprzedanych zagospodarowanych terenów inwestycyjnych	ha	170	2019	wzrost	OCRG
wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata	%	72,5	2019	wzrost	GUS
udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	%	26	2018	wzrost	KAS
nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach	w tys.	540,18	2018	wzrost	GUS
liczba linii komunikacyjnych w pasażerskim transporcie autobusowym	liczba	577	2019	wzrost	UMWO/ DIG
liczba linii komunikacyjnych w pasażerskim transporcie kolejowym	liczba	18	2019	wzrost	UMWO/ DIG
liczba miejscowości według województw, w których podmioty zadeklarowały istnienie własnych węzłów dostępowych sieci telekomunikacyjnych	liczba	674	2019	wzrost	UKE
turyści korzystający ogółem z turystycznych obiektów noclegowych w ciągu całego roku	liczba	441 011	2019	wzrost	GUS
długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów)	km	511	2019	wzrost	GUS
liczba produktów wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi	liczba	64	2019	wzrost	UMWO/ DRW

PROCES TWORZENIA STRATEGII

Ramy prawne opracowania SRWO 2030

1. **Uchwała Sejmiku Województwa Opolskiego Nr IV/33/2019 z 26 lutego 2019** w sprawie zmiany uchwały Nr IV/65/2011 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu opracowania strategii rozwoju województwa opolskiego.

Uchwała określiła zasady i tryb opracowania SRWO 2030 oraz ramowy harmonogram prac nad dokumentem. Na jej podstawie Zarząd Województwa Opolskiego podejmował kolejne działania w ramach procesu strategicznego. Uchwała została zmieniona uchwałą Nr XV/141/2020 z 25 lutego 2020 roku w celu dostosowania procesu strategicznego do krajowych uwarunkowań strategicznych.

2. **Uchwała Zarządu Województwa Opolskiego Nr 792/2019 z 20 maja 2019 roku** w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii rozwoju województwa opolskiego do 2030 roku.

Uchwała była zmieniana uchwałami: Nr 2401/2020 z 23 marca 2020 roku i nr 3083/2020 z 21 lipca 2020 roku w celu zabezpieczenia właściwego czasu na poszczególne etapy prac w związku ze zmianą koncepcji prac, ograniczeniami wynikającymi z pandemii covid-19 oraz zmianami w otoczeniu prawnym.

Organizacja procesu strategicznego

Proces strategiczny to wielomiesięczne i szeroko zakrojone przedsięwzięcie wymagające podjęcia szeregu decyzji i dokonania licznych rozstrzygnięć o charakterze merytorycznym i organizacyjnym. Szczególną troską ZWO w tym procesie było także zaproszenia do współpracy osób, których wiedza i doświadczenie gwarantowały jego przeprowadzenie w realnej partycypacji społecznej z mieszkańcami regionu.

Pierwsze działania podjęto w 2018, kiedy przygotowano Założenia koncepcji opracowania SRWO 2030. Były one podstawą do dalszego planowania i realizacji kolejnych etapów procesu, których szczegóły zawarto w ww. uchwałach.

Do marca 2020 roku prace nad SRWO 2030 przebiegały zgodnie z przyjętą koncepcją. Pandemia Covid-19 spowodowała jednak konieczność zmiany sposobu i rytmu działania, wpłynęła także na harmonogram procesu i na organizację prac nad dokumentem. Ograniczenia związane z bezpieczeństwem epidemicznym skutkowały przede wszystkim przejściem na tryb pracy zdalnej i współpracy organizowanej online, uniemożliwiły także zawiązanie bliższej współpracy z subregionami na etapie identyfikacji celów.

Wsparcie eksperckie w procesie odbywało się przy współpracy z prof. UW Wojciechem Dziemianowiczem, który wspierał ZWO począwszy od prac nad diagnozą strategiczną, poprzez organizację prac Grup Doradczych i Zespołów Roboczych, analizę wyników ich prac, opracowanie projektu SRWO 2030 i udział w końcowych etapach związanych z konsultacjami społecznymi i wymaganymi uzgodnieniami ustawowymi.

Istotną rolę w opracowaniu SRWO 2030 odegrały Grupy Doradcze (GD) zorganizowane wokół departamentów merytorycznych UMWO, w których reprezentację znalazły podmioty publiczne, instytucje, stowarzyszenia, firmy i środowiska lokalne m.in. z obszarów edukacji, infrastruktury, zdrowia, kultury czy środowiska. W pracach GD wzięło ponad 200 osób. Dzięki ich zaangażowaniu zgromadzono prawie 900 postulatów, które po wnikliwej analizie i syntezie zostały ujęte w propozycjach celów operacyjnych sformułowanych przez departamenty merytoryczne koordynujące ich prace. GD wzięły także udział w dyskusjach nad wizją regionu oraz zaproszone zostały do konsultacji części postulatywnej SRWO 2030 przed ukończeniem prac nad pierwszym projektem dokumentu.

Odrębnym elementem procesu były Zespoły Robocze (ZR), w skład których weszli przedstawiciele dyrekcji i pracowników departamentów merytorycznych UMWO oraz SWJO. Ich zadaniem była przede

wszystkim pracą koncepcyjną i dyskusją strategiczną bazującą na ustaleniach GD, udział w spotkaniach i warsztatach dotyczących analizy SWOT i scenariuszy rozwoju regionu oraz współpraca w identyfikacji celów i kierunków działań oraz wybór adekwatnych do nich mierników.

Za organizację i koordynację procesu strategicznego w UMWO odpowiadał Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej działający w imieniu i w porozumieniu z ZWO.

Kalendarium wydarzeń procesu opracowania SRWO 2030 – stan na listopad 2020

DATA	WYDARZENIE
2019 r.	
26 lutego 2019 r.	Uchwała ZWO w sprawie zmiany uchwały nr IV/65/2011 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu opracowania strategii rozwoju województwa opolskiego.
20 maja 2019 r.	Uchwała ZWO w sprawie przystąpienia do opracowania SRWO 2030. z późn.zm.
24 czerwca 2019 r	Przyjęcie przez ZWO diagnozy strategicznej pt. „Opolskie 2030. Diagnoza regionalne – ujęcie strategiczne”.
lipiec-wrzesień 2019	Ustalenie składu i powołanie przez dyrektorów departamentów merytorycznych Grup Doradczych (GD), w skład których weszli przedstawiciele różnych środowisk lokalnych z danego obszaru tematycznego.
9 sierpnia 209 r.	Spotkanie warsztatowe dla dyrektorów UMWO prowadzone przez prof. Wojciecha Dziemianowicza nt. organizacji prac kierowanych przez nich GD.
sierpień 2019	Ustalenie składu i powołanie Zespołów Roboczych (ZR) w trzech obszarach: Społeczeństwo, Środowisko i Gospodarka, w skład których weszli przedstawiciele dyrekcji departamentów UMWO i WSJO
11 września 2019 r.	Warsztaty dla członków ZWO prowadzone przez prof. Dziemianowicza. W tym samym dniu Radni WO mogli zapoznać się z koncepcją i planem pracy nad SRWO 2030.
wrzesień-październik 2019	Spotkania GD, w celu identyfikacji potrzeb lokalnych społeczności, branż, grup zawodowych itp. organizowane przez dyrektorów departamentów merytorycznych UMWO – koordynatorów GD
1 października 2019 r.	Spotkania warsztatowe ZR – prowadzone przez prof. Wojciecha Dziemianowicza

DATA	WYDARZENIE
5 listopada 2019 r.	Konferencja otwierająca prace nad strategią pn. „Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2030 - wprowadzenie do procesu strategicznego” przy szerokiej reprezentacji środowisk społecznych, gospodarczych, samorządowych, naukowych i innych.
20 listopada 2019 r.	Spotkania warsztatowe ZR – prowadzone przez prof. Wojciecha Dziemianowicza
18 grudnia 2019 r.	Spotkanie członków wszystkich GD połączone z prezentacją wizji rozwoju województwa
2020 r.	
16 stycznia 2020 r.	Warsztaty ZR – prowadzone przez prof. Wojciecha Dziemianowicza, podczas których ostatecznie uzgodniono treść analizy SWOT
3 lutego 2020 r.	Przyjęcie analizy SWOT przez ZWO
21 lutego 2020 r.	Warsztaty ZR – prowadzone przez prof. Wojciecha Dziemianowicza nt. scenariuszy rozwoju województwa
marzec-kwiecień 2020 r.	Prace nad opracowaniem celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań. Sytuacja epidemiczna uniemożliwiła organizację spotkań w subregionach. Praca nad celami przebiegała w trybie zdalnym, a spotkania i konsultacje odbywały się on-line.
15 czerwca 2020 r.	Przyjęcie przez ZWO celów i kierunków działań SRWO 2030
25 czerwca 2020 r.	Konferencja prezentująca cele i kierunki działań SRWO 2030 z udziałem przedstawicieli GD. Spotkanie odbyło się w ograniczonym składzie osobowym, ale powszechny udział w nim umożliwiła transmisja on-line.
lipiec – sierpień 2020 r.	Konsultacje uwag zgłoszonych w czasie i po konferencji.
14 września 2020 r.	Przyjęcie przez ZWO celów i kierunków działań SRWO 2030 uwzględniających pozytywnie rozstrzygnięte uwagi zgłoszone w toku konsultacji.
wrzesień-listopad 2020	Prace nad tekstem pierwszego projektu SRWO 2030
listopad 2020	Przyjęcie projektu SRWO przez ZWO
listopad 2020 – I kwartał 2021 r.	Proces strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz ewaluacja ex-ante projektu SRWO 2030

LISTA OSÓB ZAANGAŻOWANYCH W PROCES TWORZENIA STRATEGII

Zarząd Województwa Opolskiego

Andrzej Buła – Marszałek Województwa Opolskiego
Roman Kolek – Wicemarszałek Województwa Opolskiego
Zbigniew Kubalańca – Wicemarszałek Województwa Opolskiego
Szymon Ogłaza – Członek Zarządu Województwa Opolskiego
Antoni Konopka – Członek Zarządu Województwa Opolskiego od 1.06.2020 roku
Stanisław Rakoczy – Członek Zarządu Województwa Opolskiego do 31.05.2020 roku
Stanisław Mazur – Skarbnik Województwa Opolskiego

Radni Województwa Opolskiego

Rafał Bartek	Brygida Kolenda-Łabuś	dr Bogdan Tomaszek
Dariusz Byczkowski	Hubert Kołodziej	Danuta Trzaskawska
Teresa Ceglecka-Zielonka	dr n. med. Norbert Krajczy	Janusz Trzepizur
Joanna Czochara	Martyna Nakonieczny	dr hab. Piotr Wach
Zuzanna Donath-Kasiura	Jerzy Niedźwiedzki	Robert Węgrzyn
dr Łukasz Dymek	Janina Okrągły	Bogusław Wierdak
Tomasz Gabor	Piotr Semak	Jolanta Wilczyńska
Szymon Godyla	Ryszard Szram	Zbigniew Ziółko
Edyta Gola		

Opieka naukowa

dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof. UW
Współpraca – Magdalena Cybulska

Naukowa konsultacja tematyczna

prof. zw. dr hab. Jacek Szlachta
prof. zw. dr hab. Krystian Heffner

Członkowie Zespołów Roboczych biorący udział w opracowaniu Strategii

dr Karina Bedrunka	Monika Jurek	Krzysztof Pieroń
Mariusz Bogucki	Maciej Kalski	Adam Różycki
Renata Cygan	Agnieszka Kamińska	Jacek Ruszczewski
Izabela Damboń-Kandziora	Barbara Kamińska	Violetta Ruszczewska
Manfred Grabelus	Adam Kowalczyk	Lesław Tomczak
Aneta Grzegocka	Wiesław Kryniewski	Remigiusz Widera
Joanna Harus	Dariusz Mazurczak	Marek Wittek
Ireneusz Hebda	Maja Michniewicz	Roland Wrzeciono
Bartłomiej Horaczuk	Agnieszka Okupniak	

Członkowie Grup Doradczych biorący udział w opracowaniu Strategii

Lesław Adamczyk	Tomasz Hanzel	dr Monika Ożóg
dr Krzysztof Badora	Katarzyna Harnyś-Mielnik	Tomasz Paluch
Claudius Badura	Bożena Hasij-Domagała	Małgorzata Paściak
Danuta Bajak	Joanna Hassa	prof. dr hab. Wiesława Piątkowska-Stepaniak
Andrzej Balcerek	Jerzy Imbierski	dr Magdalena Piejko-Płonka
Dariusz Banik	Magdalena Jankowska-Guściora	Beata Pierzchlewicz
Piotr Bąk	Zuzanna Jarocka	Magda Popławska
Jarosław Białochławek	Marcin Jarzyński	Irena Pordzik
dr hab. Marek Białokur	Anita Juchno	Jan Przewirski
dr Grzegorz Biliński	Beata Juralewicz	Paula Pszenica
Marek Błaszczuk	Tadeusz Jurek	Gabriela Puzik
Krystyna Błazewska	Joanna Kardasińska	Jarosław Radimersky
Andrzej Borow	Elżbieta Karelus-Jakóbowska	dr hab. inż. Adam Rak
prof. dr hab. n. med. Andrzej Brodziak	Monika Kawa	Wojciech Rogala
Marcin Bronkiewicz	Jarosław Kielar	Ewa Rosińska
Eugeniusz Brudkiewicz	Paweł Kielar	Jakub Roszuk
Sylwester Brząkała	Adam Kijak	Adam Różycki
Andrzej Brzezina	Sebastian Koćwin	Andrzej Sałacki
Marta Buczek	Jolanta Kołodziejska	Grzegorz Sawicki
Barbara Chylka	Iwona Konowalik	Alicja Semerjak-Gnap
dr hab. inż. Tomasz Ciesielczuk prof. UO	Małgorzata Kornaga	dr inż. Grzegorz Siemiątkowski
Beata Czempiel	Bartłomiej Kostrzewa	prof. dr hab. Dorota Simonides
Marta Czuczman	Ryszard Kowalczyk	Rafał Sitarz
Piotr Dancewicz	Bartłomiej Kozera	Marian Siwon
Sylwia Dąbrowicz	Zofia Kozina-Ołoś	dr Krystyna Słodczyk
Bernard Dembczak	Izabela Krakowiak	Jolanta Smerkowska-Mokrzycka
Jerzy Detyna	dr hab. inż. Anna Król, prof. PO	dr hab. Teresa Smolińska prof. UO
Grażyna Dębicka-Ozorkiewicz	dr Andrzej Krueger	Justyna Sobera
Dariusz Dobrowolski	Tomasz Krupa	Małgorzata Sobolewska
Michał Dobrowolski	Leokadia Kubalańca	Małgorzata Sobula
dr hab. Dorota Światała-Trybek	Beata Kubiciel	dr hab. Brygida Solga
Andrzej Drosik	Marcin Kucia	Iwona Solisz
dr Adam Drosik	Arkadiusz Kuglarz	Wojciech Spisak
Ewa Duda	Adam Kułakowski	Tadeusz Staruch
Jerzy Duda	Kazimierz Kurowski	Małgorzata Stelnicka
Agata Duliniec	dr Dorota Kurpiers	Piotr Szafranski
Krzysztof Duraj	Iwona Kusznier	Ryszard Szewczyk
Adriana Dziaczyszyn	Grzegorz Kuśmierczyk	Aleksandra Szlagowska
Joanna Dzido	Michał Kwiatkowski	Adam Szlęzak
Elżbieta Dziuda-Kampa	Irena Lebedzińska	Władysław Sztefic

Lucjan Dżumla
Wojciech Fijałkowski
Maria Fikus
Grzegorz Fornalik
Hanna Franczak
Marek Froelich
Sybilla Fusiarz
Agnieszka Gabruk
Waldemar Gaida
Elżbieta Galus
Henryk Galwas
Tomasz Ganczarek
dr Ewa Ganowicz
Tomasz Garbowski
Janusz Gawlik
Waldemar Gielzok
Jakub Glinowiecki
Radosław Gliński
Joanna Głogowska
Zdzisław Gmyrek
Tomasz Gołda
Anna Gołębiowska
Tomasz Gorzelanny
Andrzej Górski
Tomasz Graczykowski
Gerard Halama
Anna Halicka

prof. UO dr hab. Mirosław Lenart
Marek Leśniak
Łukasz Lindner
Elżbieta Lisak-Duda
Grzegorz Lisiak
Mariusz Litwinowicz
Łukasz Łabanowski
Halina Łasińska-Światłoch
Dariusz Madera
Ryszard Makowiecki
dr hab. inż. Jarosław Mamala
Zdzisław Markiewicz
Artur Maruszczak
Anna Matejuk
Bartosz Medyk
Marek Mendel
Piotr Miczka
Piotr Mielec
Izabela Migocz
Rafał Mościcki
Sandra Murzicz
Przemysław Nijakowski
Rafał Nocoń
Mariusz Olejnik
Anna Olek
Justyna Osiecka-Sulek
Bartosz Ostrowski

Zygmunt Szulc
dr hab. inż. Katarzyna Szwedziak prof. PO
dr Paweł Szymkowicz
Marek Szymkowicz
Andrzej Świerczek
Rafał Tataruch
Henryk Tchórzewski
Gabriela Tomik
Tomasz Topola
Olga Trzcńska
Jarosław Wach
dr Michał Wanke
Piotr Wesołowski
Korneliusz Wiatr
Zenon Wiertelorz
Gerard Wilczek
Ireneusz Wiśniewski
Marek Wołyński
Jerzy Wrębiak
Małgorzata Wysdak
Grażyna Zimnal
Anetta Zych-Rzepecka
Ryszard Żak
Łukasz Żmuda
Piotr Żur

Pracownicy Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej biorący udział w opracowaniu Strategii

Anna Kuźnik
Aneta Ludwig
Karina Piziak
Danuta Rospond-Bednarska
Magdalena Słaboń
Jagoda Sokołowska

Nikola Starzec
Zdzisław Stefaniak
Jacek Tabor
Arkadiusz Tkocz
Waldemar Zadka

LITERATURA

- *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2016*, 2016, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- *Atrakcyjność inwestycyjna Regionów 2017. Województwo opolskie*, 2017, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- *Ludność w województwie opolskim. Stan i struktura demograficzno-społeczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, 2013, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole.
- *Priorytety dla regionalnej polityki zdrowotnej dla województwa opolskiego (na okres od dnia 1 września 2018 r. do 31 lipca 2020 r.)*, 2019, Wojewoda Opolski A. Czubak, Opole.
- Analiza powiązań społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w województwie opolskim oraz prognoza wskaźników dla nich istotnych w perspektywie do 2030 roku, ekspertyza na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego Heffner K., Solga B., Soldra-Gwiżdż T., Gibas P., Gwiżdż O., Wieczorek R., Państwowy Instytut Naukowy – Instytut Śląski w Opolu, Opole 2018 r.
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r., Warszawa 2017 r.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, wrzesień 2019 r.
- Produkt krajowy brutto w powiatach województwa opolskiego – wnioski dla polityki regionalnej województwa, Ekspertyza na zamówienie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, Brodzicki T., Ciołek D., Szlachta J. Instytut Rozwoju, Sopot 2018 r.
- Projekt umowy partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce Ministerstwo Funduszy i Rozwoju Warszawa 7.08 2020
- <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju>
- <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

